

Prof. dr. Jan van der Dussen (1940) studeerde Geschiedenis en Filosofie aan de Rijksuniversiteit Leiden, alwaar hij in 1980 promoveerde op een proefschrift over de Engelse filosoof, historicus en archeoloog R.G. Collingwood. Daarnaast studeerde hij in Toronto en Chicago. Van 1973 tot 1988 doceerde hij Filosofie van de geschiedenis aan de KUN. In die tijd, vanaf het eerste nummer in september 1981 tot en met aflevering 20 in mei 1988, was hij redactielid van Ex Tempore. Van 1988 tot 2005 was hij als hoogleraar Cultuurgeschiedenis en filosofie verbonden aan de Open Universiteit Nederland te Heerlen.

(Advertentie)

Geschiedenis Studenten Vereniging 'Excalibur'

feliciteert

Ex Tempore • Verleden Tijdschrift

met haar 25-jarig jubileum

www.ru.nl/gsv

Joost Rosendaal

Van actie en confrontatie naar harmonie en verdieping

De historie van de geschiedenisbladen aan de Nijmeegse universiteit, 1968-2006

Prittstift, schaar, scotchplakband, een typemachine en een kopieerapparaat: de belangrijkste ingrediënten voor het 'pers'klaarmaken van een tijdschrift anno 1985. Het moest scotch zijn, want bij gewoon plakband bleven de zwarte randen zichtbaar op de moederkopie. Scheuren zorgde er ook voor dat je de randen niet zag, maar de ruwe scheurrand moest dan wel aan de bovenkant. Je moest nog wel een nieuwe kopie maken, waarbij helaas de kwaliteit van de afbeelding verder achteruitging. Het zijn herinneringen aan de tijd dat ik als student in de redactie zat van Vlugschrijf, een van de voorlopers van ET•VT.

Historici kijken graag terug naar hun eigen, georganiseerde verleden. Maar dit artikel wil meer zijn dan een obligate terugblik bij het zilveren jubileum van ET•VT. Het wil onderzoeken in welke zin de historie van de tijdschriften van de afdeling Geschiedenis van de Radboud Universiteit de afgelopen veertig jaar een afspiegeling zijn van de ontwikkelingen binnen de geschiedwetenschap in het algemeen en de typisch Nijmeegse situatie in het bijzonder. Groot was de activiteit van studenten bij deze periodieken. Het relaas van deze bladen leest dan ook in zekere zin als het verhaal van de Nijmeegse geschiedenisstudent. Nadrukkelijk vallen cesuren en wisselingen in houdingen te bespeuren. Waar liggen deze grenzen tussen de verschillende generaties studenten? Hoe zijn deze te typeren? En, de lastigste vraag, wat bracht de generatiewisselingen? Het zijn deze vragen die ten grondslag liggen aan dit artikel en een leidraad vormen bij het kijken in de spiegel van de geschiedenisbladen.¹

De Oprechte Kringsche Courant (1968-1973)

Al vanaf oktober 1932 bestond er in Nijmegen een vereniging voor studenten geschiedenis, de Nijmeegse Historische Studenten-Kring 'Dr Huybers', genoemd naar een van de eerste hoogleraren op het historisch vakgebied. Alle studenten werden hiervan lid, maar talrijk waren ze nog niet: in 1935 veertig en pas in 1950 kwam het totale studentental boven

¹ De jaargangen van deze tijdschriften en de artikelen, terugblikken en interviews daarin, zijn de belangrijkste bronnen voor het beantwoorden van deze vragen. Eventuele redactiearchieven en gerichte interviews met oud-redactieleden konden een verdere verdieping geven, maar zijn in deze schets niet betrokken.

de vijftig.² In de NHSK hielpen ouderejaars de jongeren als een soort mentor met het opzetten van hun studieprogramma's en bij het schrijven van hun scriptie. Geleidelijk ontwikkelde de Kring zich tot een vereniging met een hoog gezelligheidskarakter: een koffie-uur, toneelvoorstellingen, muziek-uitvoeringen en studiereizen. Het bood een alternatief voor de studenten die zich niet thuis voelden in het Nijmeegse Studenten Corps Carolus Magnus, zonder zich overigens hiervan te distantiëren; als student moest je immers hiervan lid zijn. Door dit lidmaatschap was je automatisch lid van de studiegerichte vereniging. De Kring droeg in de jaren vijftig en zestig een hoog corporaal karakter met eigen liederen en een op Carolsgelijkende bestuursstructuur.³

Begin jaren zestig begon een ontwikkeling die het totale hoger onderwijs op zijn kop zou zetten. De babyboomgeneratie diende zich aan en kon bovendien nog eens gebruik maken van verruimde mogelijkheden om een beurs te krijgen. Het gevolg was een toevloed van nieuwe studenten, zo ook bij geschiedenis in Nijmegen (zie grafiek 1). In vijf jaar verdubbelde het studentenaantal. De nieuwe generatie was kritisch. Ze namen nog meer afstand van het Corps en wensten zich niet meer klakkeloos te onderwerpen aan de hiërarchische almacht van de hoogleraren. Ze eisten inspraak op de inhoud van het onderwijs en de wijze

Opregte Kringsche Courant, 2 (1970) 5.

² N. Bootsma, 'Geschiedenis studeren na de oorlog: enkele herinneringen', in: M. Bogaarts (red.), *Terugblik op 'Dr. Huybers'. Herinneringen aan de Nijmeegse Historische Studenten-Kring, 1932-1972* (Nijmegen 1998) 23-26.

³ Vgl. G. Pikkemaat, 'Hartige herinneringen aan 'Huybers' in de jaren vijftig', in: Bogaarts, *Terugblik*, 27-46; en M. Bogaarts, 'De nazomer van 'Dr. Huybers': herinneringen aan de Nijmeegse Historische Studenten-Kring', in: idem, *Terugblik*, 47-76.

waarop dit werd gegeven. De vakken moesten meer toekomst- en arbeidsmarktgericht zijn, het programma beter gestructureerd en de hoogleraren meer eigentijds.⁴

Er ontstond een kloof tussen de nieuwe garde en de oude studenten die, in de ogen van de vertegenwoordiger van die nieuwe garde, Pierre Cuypers, 'volkomen autoriteitsgevoelig merendeels op seminaries of bij de Jezuïeten waren opgeleid en zich vastklampten aan tradities en gewoontes'.⁵ De nieuwe generatie studenten binnen de Kring vond het behartigen van studiezaken belangrijker dan het gezelligheidsaspect. In het 'revolutiejaar' 1968 bekrachtigden de leden dit in een statutenwijziging en het verkiezen van een nieuw bestuur onder leiding van de karakteristieke geschiedenisrevolutionair Jan Schopman. De studentenaantallen hadden nu een dusdanige omvang aangenomen dat de gebruikelijke wijze van contact, via het ad valvas bord in de garderobe van het Historisch Instituut, niet meer functioneerde. De knusse ons-kent-ons sfeer had plaatsgemaakt voor een grotere studentenpopulatie waarvan een deel maatschappelijke betrokkenheid hoger op de agenda had staan dan een genoeglijke kroegavond met studiegenoten.

In een poging de band onder geschiedenisstudenten te bevorderen en de Kring een eigentijdse invulling te geven, besloot het bestuur-Schopman om op 27 november 1968 het eerste nummer van de *Opregte Kringsche Courant* uit te geven. Schopman en Cuypers vormden de redactie. De naam was een zinspeling op een van de oudste kranten van Nederland, de *Opregte Haarlemsche Courant*. De speelsheid bleek ook uit het motto: 'Link(s) voor allen, recht(s) voor allen', refererend aan de politieke polarisatie en ogenschijnlijke persneutraliteit.

In dit eerste blad van de afdeling geschiedenis in Nijmegen verscheen informatie over kringvergaderingen en verslagen van excursies en studiereizen, kortom: verenigingsnieuws. Het was echter ook de tijd van studentenacties. In mei 1969 vond aan de Nijmeegse universiteit een revolve plaats. Centraal stond de inspraak van wetenschappelijke medewerkers en studenten in het studieprogramma en het benoemingsbeleid. Geïnspireerd door de gebeurtenissen in Parijs van een jaar eerder bezetten studenten de aula om hun eisen kracht bij te zetten. Onder deze druk besloot het faculteitsbestuur Letteren de secties voortaan een grote mate van autonomie toe te kennen. Er volgde een experimentele fase, waarin de sectie geschiedenis zocht naar de wijze en de grenzen van de inspraak.⁶

⁴ Vgl. G. Mans, "'De opstand der horden'", in: Bogaarts, *Terugblik*, 77-79.

⁵ P. Cuypers, "'Dr. Huybers": feestend richting de polarisatie-ijsberg', in: Bogaarts, *Terugblik*, 83-95, hier: 88.

⁶ A. van de Sande, *Abecedarium der Letteren. Een bladerboek over de geschiedenis van de faculteit* (Nijmegen 1998) 27-29, 41-43 en 65-67; J. Schopman, 'De Nijmeegse sectie geschiedenis en de jaren zestig', *Ex Tempore* 3 (1983/84) nr. 1-2, 47-51.

De *Opregte Kringsche Courant* werd het platform voor kritische geluiden. Er kwamen discussiestukken over de nieuwe structuur, maar ook wat studentikoze kritiek op de betrokkenheid van de hoogleraren bij sectievergaderingen. De afwezigheid van de hoogleraren Ben Stolte (Oude Geschiedenis) en P.H. Winkelman (Sociale en Economische Geschiedenis) bij respectievelijk vier en drie vergaderingen werd in het nummer van december 1969 bekritiseerd: 'De indruk kan gemakkelijk ontstaan, dat hier sprake is van een boycot'. Dit schoot de heren in het verkeerde keelgat. Ze vonden de opmerkingen getuigen van weinig respect en eisten in de volgende sectievergadering maatregelen. De redactie benadrukte haar journalistieke onafhankelijkheid. Om beter te kunnen reageren verdubbelde zij, in overleg met studentleden van het sectiebestuur, het aantal redactieleden. Met een cynische ondertoon kondigden ze aan voortaan de satirische rubriek – eigenlijk een soort paginastoppers – aan te passen aan het relativiseringsvermogen van de stafleden.⁷

In juni 1970 kwam het tot een tweede botsing. De *OKC* viel de beoogde nieuwe sectievoorzitter professor Ad Manning aan op de grote hoeveelheid tijd die hij besteedde aan externe functies en taken. Vooral zijn medewerking aan het populair wetenschappelijke gelegenheids tijdschrift *Onze Jaren* bekeken enige auteurs van de *OKC* met een kritisch oog. De hoogleraar deed dit populariseren van de wetenschap met overtuiging en plezier. Hij vond het 'vertalen' van de geschiedwetenschap belangrijk; het diende om het grote publiek te leren nuanceren.⁸ De studenten vreesden dat de kwaliteit van het onderwijs en de zorg voor de eigen vakgroep hierdoor in het gedrang kwamen. Het leidde tot felle discussies in een extra sectievergadering. Ternauwernood bleef bij deze vergadering een ander, explosief bericht uit dezelfde *OKC* uit de schijnwerpers. In de satirische rubriek refereerde de redactie aan een 'jeugd-zonde' van professor Stolte. Begin jaren dertig had hij namelijk in het katholieke fascistische tijdschrift *De Bezem* een aantal artikelen geschreven. De redactie werd onder druk gezet. Na een gesprek met de hoogleraar gaf zij geen verdere ruchtbaarheid aan dit bericht.⁹

De financiering van het blad was al spoedig zorgelijk. Oud-Kringleden moesten zich voortaan abonneren en donateurs konden hun bijdrage kwijt in een collectebus op het Historisch Instituut toen nog gevestigd op de Oranjesingel 41. De Kring had niet meer het oude, vertrouwde karakter. De studentenaantallen namen toe en met alle nieuwe inspraakorganen was de animo om zich in te zetten voor de studievereniging tanende. Toen Schopman in januari 1972 als achtste-

⁷ *Opregte Kringsche Courant* 2 (1969/70) nr. 4, 4, en extra nummer (20 jan. 1970).

⁸ Zie het afscheidsinterview met Manning: L. Kattiekamp en B. Roemaat, '“Van de term ‘wereldgeschiedenis’ heb ik altijd buikpijn gekregen”', *H.in.T.* 7 (1990/91) nr. 5/6 (juni/juli 1990) 10-11

⁹ Cuypers, 'Dr. Huybers', 92-93; P. Cuypers, 'De OKC (1968-1972), een nostalgische herinnering', *Ex Tempore* 3 (1983/84) nr. 1-2, 52-56, hier 56; zie voor een interview over deze kwestie met Pierre Cuypers: M. van Deursen, 'Hinterview. De professor is geen meneer', *H.in.T.* 10 (1993/94) nr. 1 (februari 1993) 6-8.

jaars afstudeerde, leek het doek voor de *Opregte Kringsche Courant* te vallen. Met hem hielden de redactieleden Niessen en Koopmans het voor gezien. Cuypers bleef als hoofdredacteur over. Onder zijn redactie verscheen nog één nummer, over de betekenis van de psychoanalyse voor de geschiedenis, maar 'Dr. Huybers' was eigenlijk al ter ziele en van enige Kring-activiteit was geen sprake meer. Het betekende het einde van een 'studentikoos blad', voor satire was weinig plaats meer. De *OKC* kreeg een serieuze toon.¹⁰

De politisering en polarisatie binnen de studie en onder de studenten was inmiddels zwaar ideologisch beladen geraakt. Dit was al merkbaar in het *OKC*-nummer van januari 1972 met een beschouwing over de toekomstige wetenschapstheoretische grondslag van de sectie geschiedenis. De 'Konklusie' was tekenend: 'Een samengaan van maatschappijkritieken en marxisten is in de huidige situatie de enige mogelijkheid om in onze sekte een studieprogramma te realiseren, dat aan de volgende eisen voldoet: - een duidelijke aansluiting bij de maatschappelijke actualiteit; - een zo groot mogelijke vrijheid voor alle studenten (dus geen strakke studieprogrammering); - ruimte voor intensieve bestudering van marxistische literatuur (integratie van het werk van de Aktiekern Geschiedenis in het studieprogramma)'.¹¹ Waarschijnlijk was Schopman de auteur van dit stuk. Hij was namelijk een van de oprichters van de Aktiekern, een linksgeoriënteerde studentenbond, die binnen de opleiding geschiedenis de idealen en eisen van de nieuwe generatie verwoordde.

De linkse tendens onder de studenten, aangevoerd door de Aktiekern, was niet naar de zin van alle studenten. Dit leidde in oktober 1972 tot een herleving van de *Opregte Kringsche Courant*, ditmaal door de studenten Frits Bless en R. Dercks. Zij distantieerden zich van de Aktiekern en vonden het tijd voor een partijloos geluid. Zover bekend slaagden zij erin slechts twee nummers te doen verschijnen. In het laatste nummer stond naast een integrale tekst van Marx over 'Die Judenfrage' een beschouwing over de discussie binnen de sectie over de integratie van de verschillende vakgroepbibliotheken tot een grote instituutbibliotheek.¹² Het verschil met het blad van de Aktiekern lijkt gering.

¹⁰ *Opregte Kringsche Courant* 2 (1969/70) nr. 5; 3 (1970/71) nr. 3 en 4 (1971/72) nr. 2 (januari 1972), en nr. 3 (april 1972).

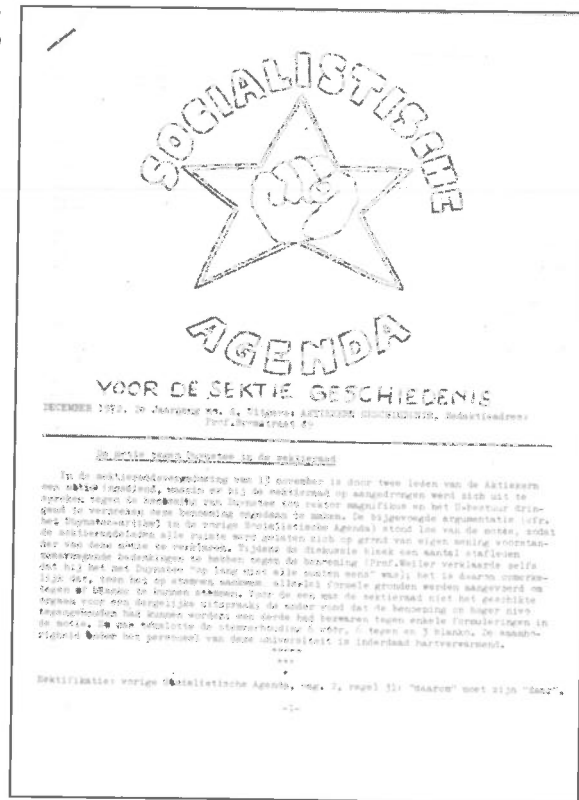
¹¹ *Opregte Kringsche Courant* 4 (1971/72) nr. 2 (januari 1972) 3.

¹² *Opregte Kringsche Courant* 5 (1972/73) nr. 1 (oktober 1972) en nr. 2 (januari 1973). Oud-hoofdredacteur Cuypers meent ten onrechte dat in april 1972 het laatste nummer verscheen; zie: Cuypers, 'Dr. Huybers', 93, en Cuypers, 'De OKC', 56.

(De Nieuwe) Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis/HiStory (1971-1983)

Met het verkrijgen van inspraak op de studie door participatie in het bestuur en daardoor op de studieprogramma's en het benoemingsbeleid, was de studentenrevolte nog niet voorbij. Er volgde vanaf 1971 een tweede fase waarin de studenten zich in nadrukkelijker organiseerden en verder politiseerden. Op 10 september van dat jaar richtten vijf studenten, onder wie Schopman, de Aktiekern Geschiedenis op. Om de wetenschapstheoretische grondslag van de studie ter discussie te stellen verspreidden zij via een stencil een artikel van Jan Romein over integrale geschiedschrijving. Ook regelde de Aktiekern voor de eerstejaars studenten een handboekenfonds via welke de ouderejaars hun oude handboeken beschikbaar stelden voor de 'in financiële nood' verkerende eerstejaars.¹³ Vijf dagen later verscheen het eerste nummer van de

Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis. Boekbesprekingen (Brecht) en literatuursuggesties (Marx, Engels, Lenin, linkse tijdschriften) vormden een belangrijk onderdeel. De redacteurs, die zelf de belangrijkste auteurs van het blad waren, deden verslag van de studentenacties bij de medische faculteit en het kraken van een muziekschool om de woningnood onder de studenten te lenigen. Verder stonden er aankondigingen in van cursussen in ondermeer Marxisme-Leninisme. De

Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis, 2 (1972) 4.

¹³ *Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis* 1 (1971/72) nr. 2 (24 september 1971) 1-2.

Aktiekern wilde studenten geschiedenis nadere scholing geven in begrippen die bij colleges aan bod kwamen en moeilijkheden veroorzaakten.¹⁴ In het programma van de Aktiekern nam studentensolidariteit een belangrijke plaats in.

De *Socialistische Agenda* verscheen met grote regelmaat, in zes maanden tijd verspreidde de Aktiekern zes nummers en een aantal extra bulletins. De eerste nummers lezen als een kroniek van de linkse geschiedenisstudentenbeweging. Steeds deden de redacteurs verslag van de activiteiten en gebeurtenissen binnen de studentenacties in het algemeen en bij geschiedenis in het bijzonder. Vermeende positieve uitlatingen van een docent over het Portugese koloniale regime en de weigering van professor Manning om als 'progressieve Nederlander' een petitie tot het stopzetten van de hulp aan Oost-Pakistan (het huidige Bangladesh) te ondertekenen, konden rekenen op felle kritiek. De Aktiekern toonde zich zeer maatschappelijk betrokken. Ze riep op tot deelname aan een teach-in over de Turkse militaire dictatuur, steunde de metaalstaking en de Vietnambeweging en pleitte voor een Derde Wereld Centrum.¹⁵

De Aktiekern sloot zich aan bij de Zes-Oktober-Groep, een soort overkoepelende socialistische studentenvakbond genoemd naar de dag van oprichting. Geheel in deze geest wenste ze een socialistische aanpak van de geschiedenis; de sociaal-economische benadering moest in alle geschiedenisvakken doordringen. Deze boodschap bracht zij nogal drammerig. Uit een eigen enquête onder de eerstejaars in 1973 beschreven deze het optreden van de Aktiekern als opdringerig en dogmatisch.¹⁶ Het duurde nog bijna een jaar vooraleer de Aktiekern consequenties trok uit dit negatieve beeld; het studiejaar begon nog met de traditionele verspreiding van het artikel van Jan Romein over integrale geschiedschrijving. Pas in januari 1974 kondigde de redactie een koerswijziging aan. Het blad was voortaan opener en had meer oor voor de concrete kritiek en problemen van de studenten. Als uiting daarvan nam de redactie de verslagen van de nieuw gevormde jaargroepen op. Om de nieuwe koers te bekrachtigen wijzigde zij de naam van het blad in *De Nieuwe Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis*.¹⁷

De Aktiekern nieuwe stijl had de wind mee. De eerste maanden van 1974 kenmerkte zich door een escalatie van de spanningen tussen studenten en de academische autoriteiten. Bij de sectie Nederlands kwam het tot botsingen over de aanstelling van een nieuwe medewerker. Studenten bezetten het instituut. De Aktiekern organiseerde onder de studenten geschiedenis een solidariteitscomité. Bovendien speelde ook

¹⁴ *Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis* 1 (1971/72) nr. 1 (15 september 1971).

¹⁵ *Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis* 1 (1971/72) en 2 (1972/73).

¹⁶ *Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis* 2 (1972/73) nr. 7.

¹⁷ *De Nieuwe Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis* 3 (1973/74) nr. 6 (januari 1974).

bij de sectie Geschiedenis een benoemingskwestie. De actievoerende studenten eisten inspraak op de formulering van de advertentie voor een nieuwe medewerker bij de vakgroep Nieuwe Geschiedenis vóór 1870. Volgens een vergadering van een honderdtal studenten diende de nieuweling zich in te zetten voor 'emansipatoriese geschiedschrijving'. De sollicitatiecommissie zwakte de geëiste formulering sterk af, wat de onvrede deed toenemen.¹⁸ Op 25 maart gingen zestig studenten over tot het bezetten van het Historisch Instituut, dat sinds de zomer van 1973 in het Erasmusgebouw was gevestigd. Nadrukkelijk verklaarde het Actiecomité Geschiedenis dat de bezetting een solidariteitsactie met Nederlands was en vanwege de benoemingskwestie bij de eigen studie. Het negende nummer van de derde jaargang van *De Nieuwe Socialistische Agenda* van 1 april 1974 was 'de eerste vanuit het bevrijde Historische Instituut'.¹⁹ De bezetting duurde tot 10 april. Onder druk van het universiteitsbestuur gaf de staf van de sectie Nederlands toe aan de studenten. Van een volledige 'bevrijding' was echter nog geen sprake: 'de dagelijkse onderdrukking door middel van studiedwang bleef bestaan', zo oordeelden de studenten.²⁰

Vanaf de vierde jaargang was *De Nieuwe Socialistische Agenda* niet meer primair actiegericht. Het bleef wel het middel waarmee de Aktiekern uiting gaf aan 'haar inzichten omtrent de karakter van de studie, de plaats van de universiteit en het (geschiedenis)onderwijs in de maatschappij en omtrent veranderingsprocessen in het onderwijs en de gevolgen daarvan op ons instituut'. Het wilde geen eenrichtingsverkeer, maar een discussieplatform bieden waarbij verschillende vormen van kritiek op de sectie geuit konden worden. *De Nieuwe Socialistische Agenda* verscheen minder frequent (vier keer in plaats van negen keer het jaar ervoor), maar de omvang nam toe door uitgebreide artikelen met titels als 'Over het "histories ambacht"', 'Geschiedenis als plaatsbepaling' en 'Tussen Rome en Rede'. Kritiek was er op wederom op Manning en Winkelman: een recensie van Mannings beschouwing over Rood China, en een felle aanval op hoogleraar Winkelman, die in de ogen van de linkse studenten een vertegenwoordiger van het ancien régime was. Toch leken de auteurs wat van studie opgestoken te hebben: ze voorzagen hun artikelen van een uitgebreid notenapparaat.²¹

Om nog meer afstand te nemen van het ideologische etiket kreeg het tijdschrift met ingang van de vijfde jaargang (september 1975) wederom een nieuwe naam: *HiStory*. In typografie zinspeelde de redactie op het roddelblad *Story*, waarvan het eerste nummer anderhalf jaar eerder was gepubliceerd. Een jaar later vond er een verjonging van de redactie plaats. Deze liet nadrukkelijk weten dat er 'geen duidelijke

¹⁸ *De Nieuwe Socialistische Agenda* 3 (1973/74) nr. 8 (maart 1974).

¹⁹ *De Nieuwe Socialistische Agenda* 3 (1973/74) nr. 9 (1 april 1974).

²⁰ *De Nieuwe Socialistische Agenda* 4 (1974/75) nr. 1 (1 september 1974).

²¹ *De Nieuwe Socialistische Agenda* 4 (1974/75).

²² *HiStory* 5 (1975/76) en 6 (1977/77)..

De Nieuwe Socialistische Agenda voor de Sectie Geschiedenis, 3 (1974) 6.

redactie de interlinie van anderhalf op een regel zetten. De prijs bedroeg voortaan 50 cent per nummer. Ondanks de financiële krapte, was er een lichtpunt: de redactie kreeg in januari 1976 de beschikking over een eigen kamer op het instituut (kamer 13.02) en een eigen stencilmachine, bestemd voor alle studenten.²²

Het blad ging zich steeds meer richten op de inhoud van het onderwijs. Een jaar na het Internationaal Jaar van de Vrouw (1975) begon de werkgroep vrouwengeschiedenis haar activiteiten bij de sectie geschiedenis. Via *HiStory* maakte deze groep haar wensen kenbaar voor een geschiedschrijving met meer aandacht voor de vrouw. Andere schrijvers vroegen aandacht voor de geschiedenis van de arbeidersbeweging. Het universitaire beleid zorgde voor nieuw actie-elan. De dreigende invoering van de 'regeling strekkende tot handhaving van de gedragsregels binnen de universitaire gemeenschap' vatte de actiegerichte studenten op als een poging tot politieke disciplineren, ofwel tot wering van 'linkse' medewerkers. Het leidde wederom tot een bezetting van de aula in januari en februari 1977. Bij Geschiedenis organiseerde een aantal studenten een week van de ontucht (7-11 maart): zij boycot-

²² *HiStory* 5 (1975/76) en 6 (1977/77).

binding meer tussen de redactie en een organisatie van welke aard dan ook' was. Toch bleef ze het geschiedenisonderwijs kritisch volgen. Na een tweede aanval op Winkelman, in het introductienummer van 1975, verscheen het tijdschrift pas weer begin 1976. De redactie betoogde dat er drie nummers in beslag waren genomen. Een bewering die ze later nog herhaalde, maar nergens verder toelichtte. Dit doet vermoeden dat ze andere moeilijkheden had om een nieuw nummer uit te geven. Door de hoge papierenprijs ('prijsofdrijving door de papiergroothandel') moest de

ten de colleges, bezetten collegezalen, bekladden schilderijen en deuren van werkkamers, en verstoorden - aldus het stafbestuur - colleges door het binnenhalen van krakers uit Doddendaal. Natuurlijk liet *HiStory* zich niet onbetuigd bij de publiciteit hierover. De acties hadden effect: de universiteitsbestuur zette het tuchtrecht in de koelkast gezet.²³ Het links-maatschappelijk engagement van het tijdschrift bleek uit aandacht voor de antikernenergie demonstraties tegen de snelle kweekreactor te Kalkar en de ultracentrifugefabriek te Almelo.²⁴ In 1981 namen artikelen over de kraakbeweging en de rellen rondom de ontruiming van de Nijmeegse Piersonstraat een belangrijke plaats in.

Artikelen waren soms ondertekend (een groot aantal door Ferry Blum), maar de redactie bleef in nevelen gehuld. De verjonging van de redactie zette zich vanaf 1976 verder door en om meer contact te krijgen met de studenten maakte zij zich voor het eerst bekend. Om niet sektarisch te zijn streefde de redactie naar een evenwichtige samenstelling van studenten uit alle jaargangen. Zij vatte het karakter van het tijdschrift bij aanvang van de negende jaargang als volgt samen: 'fris-opgezette maar o zo strakke studieprogramma's, opnieuw weer slepende benoemingsprocedures, een nieuw vervolg op de serie "Roddelpraat in de sektieraad", hoogleraren die zich gedragen als voetbalpupilletjes die een wedstrijd niet mee mogen spelen, ... Kortom de nieuwe History'.²⁵ Het werden de gloriejaren van het tijdschrift, dat een oplage van 300 exemplaren behaalde.²⁶

Was in de beginjaren integrale geschiedenis het paradigma, nu bleek vooral het pleiten voor emancipatoire geschiedschrijving het belangrijkste thema in het blad. Geschiedenis diende bij te dragen tot 'het bevrijden van mensen uit onderdrukkende verhoudingen'. Met name vrouwengeschiedenis en geschiedenis van de arbeidersbeweging werd bepleit. Het eerste onderwerp leidde in 1980 tot een themanummer onder de titel *HERstory*. Het leverde een aanzienlijke bijdrage aan het besluit tot de aanstelling van een docent vrouwengeschiedenis (tegenwoordig gendergeschiedenis), een functie die *HiStory*-redactielid Maria Grever vanaf 1984 verder invulling gaf. In 1981/82 organiseerde een lezingcyclus over de geschiedenis en emancipatie gehouden die een drietal themanummers opleverde met bijdragen van prominenten als Siep Stuurman en Ger Harmsen.

Met betrekking tot de sectiepolitiek bleef het benoemingsbeleid en de inspraak daarop door studenten een terugkerend thema. Hierbij waren de pijlen vooral gericht op de vakgroep Sociale en Economische Geschiedenis, de belangrijkste studierichting voor het bereiken van de

²³ De ontuchtnummers: *HiStory* 6 (1976/77) nr. 4 (januari 1977), nr. 5 (maart 1977) en nr. 6 (april 1977).

²⁴ *HiStory* 7 (1977/78) nr. 2 (oktober 1977) en nr. 4 (februari 1978).

²⁵ *HiStory* 9 (1979/80) nr. 1 (oktober 1979) en nr. 2 (november 1979).

²⁶ V. Sleebe, 'In memoriam: ondergang van een links studentenblad', *HiStory* 13 (1983) nr. 1, 3-6.

ideologische doelstelling. Herstructurering van de studie en de dreigende invoering van de Twee Fasenstructuur – een studiereorganisatie die vooral tot doel had de studieduur te bekorten, maar na invoering nooit in zijn geheel geëffectueerd werd - leidde in 1979 tot de oprichting van een nieuwe studentenorganisatie: Studentens Geschiedenis (StuG), die met het neologisme 'studentens' haar emancipatoir karakter beklemtoonde. Zij ging *HiStory* als belangrijkste spreekbuis gebruiken. In november 1980 bezetten studenten opnieuw het Erasmusgebouw, waarbij zij zelfs een 'Historiese Vrijstaat' uitriepen. Het bleek echter een gevecht tegen de bierkaai. De mislukte poging om de twaalfde verdieping te bezetten uit protest tegen het benoemingsbeleid bij Economische en Sociale Geschiedenis, zoals SEG inmiddels heette, was een van de aanleidingen tot het slapend gaan van het StuG eind 1981.²⁷

De problemen bij het StuG waren tekenend voor de actiebereidheid en het engagement bij de studenten. De twaalfde jaargang van *HiStory* (1982/83) bestond nog slechts uit drie nummers in plaats van de gebruikelijke zes. Via een folder probeerde het blad nog nieuwe redactieleden en abonnees te werven. Maar ook onder de deelnemers van de derde bezetting van het Erasmusgebouw, wederom tegen de Twee Fasenstructuur (voorjaar 1983), was weinig enthousiasme om het blad te steunen. Een aantal radicale StuG-leden zette hun ervaring en engagement in om een periodiek op te richten dat bedoeld was voor de gehele Nijmeegse bevolking. Uit onvrede met de berichtgeving, zoals onder meer in *De Gelderlander*, kondigden zij in novem-

HiStory, 5 (1976) 3.

²⁷ M. Smits, 'History (1971-1983). Een poging tot geschiedschrijving van een illuster en berucht studentenperiodiek', *H.in.T.* 1 (1984/85) 13-17; en Sleebe, 'In memoriam'.

ber 1981 in een pamflet aan een krant te gaan publiceren. Zij zouden daarin 'al het verzwegen nieuws' aan de grote klok hangen en 'al het verdraaide nieuws' rechtzetten. Op 20 januari 1982 verscheen het eerste nummer van *De Nijmeegse Stadskrant*.²⁸

Naast het geringe enthousiasme onder studenten voor hun blad zag de redactie de concurrentie van nieuwe geschiedenisbladen als een van de oorzaken voor het gebrek aan nieuwe redactieleden. Vooral het nieuwe "kontakt bevorderende" blad *Ex Tempore*, een *Uit den Tijdsche "periodiek"* bekeek zij met groot wantrouwen. Het was, volgens *HiStory*, een zwaar door de staf gesponsord en hoogdrempelig blad.²⁹ De columnist Grim (Maarten Hageman en Melchior de Groot) noemde in *Vlugschrift* als oorzaak voor het einde van het kritische studentenblad *HiStory* het gebrek aan actiebereid lezerspubliek: 'studenten, verzonken in de koesterende zorgeloosheid van de winterslaap, bedriegen zich met de gedachte dat History toch louter een bijeengete bundel vinger-oefeningen voor ongenueanceerde leunstoel-theoretici was'. Het was ten onder gegaan aan de beeldvorming van een 'onwetenschappelijk schot-schrift'.³⁰ Aan het begin van het studiejaar 1983/84 verscheen het laatste nummer. 'History is dood, het zij zo'.³¹

Het *H.in.T.* (1984-heden)

Begin jaren tachtig van de twintigste eeuw diende zich een nieuwe generatie studenten aan. De studentenaantallen bleven stijgen. In tegenstelling tot de babyboomgeneratie, die eindeloos leek te kunnen studeren - acht of meer studiejaren waren niet ongebruikelijk -, dwongen allerlei wettelijke maatregelen tot het opvoeren van de studie-efficiëntie. Het lage rendement maakte deze maatregelen noodzakelijk. In de roerige periode aan het begin van de jaren zeventig haakte nog een groot percentage van de studenten in het eerste jaar af: van de 365 eerstejaars in de jaren 1971-1974 voltooiden 118 studenten oftewel ruim 32 procent de propedeuse niet in 1973/74. Van hen die volhielden wist slechts 0,6 procent het kandidaats in de geplande tijd van drie jaar af te ronden.³² Het gevolg was dat in de jaren 1968-1978, ondanks de talrijke eerstejaars, het aantal afstudeerders relatief gering was. De invoering van de Twee Fasestructuur (TFS) en het steeds verder beperken van de beursmogelijkheden verhoogden de druk op de studenten. De resultaten bleken te volgen. In de jaren 1983-1988, toen de nieuwe generatie zich

²⁸ Smits, 'History', 16, en A. Reijmer, *De Nijmeegse Stadskrant. Een kwantitatief en kwalitatief onderzoek naar een lokaal alternatief medium* (Nijmegen 1999) 33-34. Een advertentie voor de *Stadskrant* verscheen in *HiStory* 12 (1982/83) nr. 1.

²⁹ Folder *HiStory* eind 1982.

³⁰ Grim, 'Elegie', *Vlugschrift* 2 (1983/84) nr. 2/3 (januari 1984) 34-36.

³¹ *HiStory* 13 (1983) nr. 1, 1.

³² 'Problemen van de staf met onze eerste jaren', *HiStory* 7 (1977/78) nr. 1 (september 1977) 11-14.

aandiende, steeg het aantal dat de universiteit met een diploma verliet drastisch. Vooral de aangekondigde herstructurering zorgde dat veel ouderejaars sneller hun studie afronden, terwijl ondertussen ook de Nieuwe Stijlers gingen afstuderen. (zie grafiek 1)

De nieuwe generatie toonde een andere belangstelling dan de babyboomers. Laatstgenoemde hadden in de jaren zestig voor een grote verschuiving gezorgd: een aanzienlijke daling van het aantal dat koos voor Middeleeuwen en Nieuwe vóór 1870. Geheel in de lijn met het sociaal engagement werd Sociale en Economische Geschiedenis de favoriete afstudeerrichting, met Nieuwste na 1870 als goede tweede. Bij de generatie die vanaf 1983 afstudeerde was de interesse meer op de internationale politieke geschiedenis gericht en nam de belangstelling voor Economisch en Sociale Geschiedenis geleidelijk af. De aandacht voor de studierichtingen Middeleeuwse Geschiedenis en Nieuwe vóór 1870 stabiliseerden, terwijl voor Oude Geschiedenis duidelijk een stijging te bespeuren valt. (zie grafiek 2)

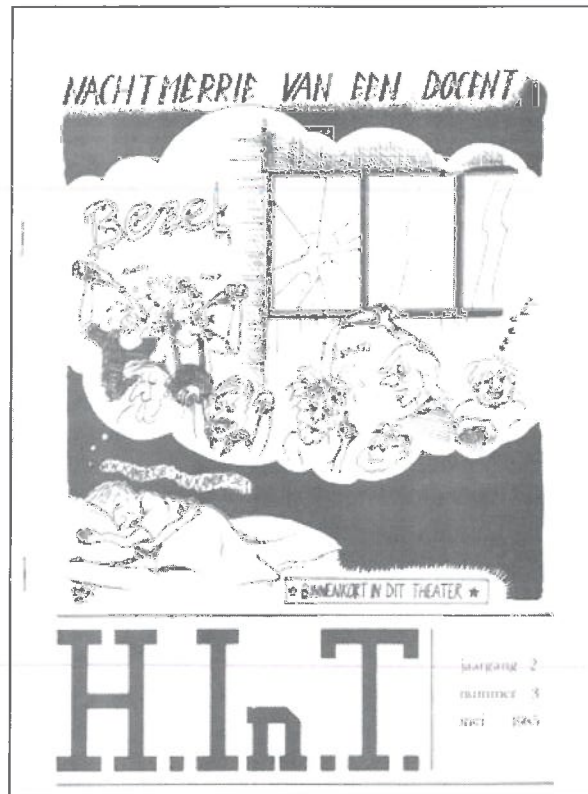
Terwijl de studenten vóór de babyboomers georganiseerd waren in de oude, corporale NHSK 'dr. Huybers', was er in de jaren zeventig nauwelijks enige organisatievorm. Wel waren er studentenvakbond-organisaties als de Aktiekern en later de StuG. De student van de nieuwe generatie van rond 1983 had weer een grotere behoefte aan organisatie. Doordat er, in tegenstelling tot vroeger, meer groepscolleges plaatsvonden, was er meer onderling contact. Vol enthousiasme richtten Oude Stijlers en nieuwe TFS-studenten op 29 februari 1984 de Geschiedenis Studenten Vereniging (GSV) op. De vereniging pakte veel van de oude activiteiten van de oude NHSK weer op: er kwam een reiscommissie, een filmcommissie en een lezingencommissie. Maar de GSV wilde meer zijn dan een gezelligheidsvereniging. Ook zou ze de belangen van de studenten gaan behartigen. De initiatiefnemers zagen als redenen voor de oprichting onder meer onvrede met het functioneren van de sectieraad, het slecht lopen van de jaarraden, het te veel op het eigen jaar gericht zijn van studenten en de behoefte om aan te tonen dat er geen sprake was van de 'veel geroemde matheid van geschiedenisstudenten'.³³ De nieuwe GSV was al snel een groot succes. Binnen drie maanden telde de vereniging 241 leden; ongeveer 40 procent Oude Stijl en 60 procent TFS.³⁴

Natuurlijk moest de GSV een eigen blad krijgen. Onder de naam *H.in.T.* zag direct bij de oprichting van de vereniging in 1984 een eerste nummer het daglicht. De naam, ook wel voluit *Historisch Instituuts Tijdschrift* genoemd, was ontleend aan de codes van de verschillende instituutbibliotheken. Deze oorsprong lijkt niet in het collectieve redactieverleden te zijn geïncorporeerd, want vanaf 1992 kreeg het blad als ondertitel *Historisch Institutioneel Tijdschrift*.

³³ H. Marcellis, 'Een geschiedenis studenten vereniging', *H.in.T.* 1 (1984/85) nr. 1, 3-4.

³⁴ F. Meulendijks, 'Nieuws van het Secretariaat', *H.in.T.* 1 (1984/85) nr. 4, 7-9.

De GSV betrok de oude kamer van de StuG, waar ook het postadres van het *HiStory*. De nieuwe redactie maakte direct gebruik van artikelen die in de postbus van dit sinds een half jaar ter ziele gegaan tijdschrift lagen. In het volgende nummer van het *H.in.T.* benadrukte oud-redactielid Mari Smits de continuïteit door het verleden van het 'overleden' blad uiteen te zetten en dit af te sluiten met de leus 'History is dood, leve dit nieuwe blad'.³⁵

De 'bezettings-*H.in.T.*' van mei 1985.

Het nieuwe blad ontmoette veel enthousiasme. De redactie groeide in een paar nummers uit tot 19 leden, een aantal van hen was dit echter louter in naam. Een reorganisatie was nodig. Na enige tijd beperkte de redactie haar omvang tot ongeveer tien leden. Al direct viel op dat onder geschiedenisstudenten veel goede tekenaars zijn. In de loop der jaren voorzagen zij het blad van vaak karikaturale schetsen. Dit viel niet altijd in de smaak bij de lezers. Een illustratie bij een artikel over vrouwen-geschiedenis toonde een 'vrouwenhistoricus' die verlekkerd met pornoblaadjes ('Mata Hari en de kneepjes van het vak', 'Jean d'Arc op d'r heetst', 'Amoureuze amazones' en 'Hoe Penelope haar tijd door kwam...') in zijn hand zat. Dit schoot vrouwenhistorici in het verkeerde keelgat. Ze vonden dat *H.in.T.* hun studie op een 'weinig intelligente manier belachelijk' maakte. Het bestuur van de GSV verkondigde vervolgens dat dit niet meer voor zou komen.

Waarop de redactie weer zeer verontwaardigd reageerde: het bestuur had buiten het verenigingsnieuws niets over de inhoud te zeggen.³⁶ De zelf-

³⁵ J. Jansen, 'Voorwoord', *H.in.T.* 1 (1984/85); Smits, 'History', 17.

standige koers van de redactie bleek ook bij het grote conflict dat in de jaren 1985 en 1986 speelde. In april en mei 1985 bezetten de studenten weer eens het Erasmusgebouw. Ditmaal protesteerden zij tegen de bezuinigingsplannen van onderwijsminister Deetman. De GSV gaf duidelijk blijk van haar steun: in het *H.in.T.* verschenen verslagen van en reacties op de acties. De doelstelling van de GSV was immers nog steeds om de studentbelangen te behartigen en dus naast een gezelligheidsvereniging een vakbond te zijn. In het volgende studiejaar stond de neutraliteit van de vereniging op de agenda. Voorzitter István Bejczy was hier een ijverige pleitbezorger van en wilde alle, soms autonoom functionerende commissies onder één noemer brengen. Hij vond hier geen steun voor bij zijn medebestuurleden en zag ook de redactie van het verenigingsblad tegenover zich. Uiteindelijk waren het de vrouwen in het bestuur die, zoals hij zelf later verklaarde, hem 'de das omgedaan' hadden. Hij trad af. Het neutraliteitsdebat werd echter verder gevoerd en op een algemene ledenvergadering met een twintigtal leden koos de meerderheid alsnog voor de volkomen neutraliteit. De redactie van *H.in.T.* distantieerde zich hiervan en bleef op het standpunt staan dat de GSV op moest komen voor de studentenbelangen.³⁷ In het eerste nummer van het verenigingsblad had de redactie met de stelling 'Linkse studenten zijn actiever en schrijven dus meer' deze onafhankelijke actiegezinde positie al bedongen. Bij de acties tegen de bezuinigingsplannen van PvdA-minister Ritzzen, in november 1990, toonde *H.in.T.* zich solidair met de bezetters van het Collegezalencomplex.³⁸ Bij de bezettingsacties van mei 1993, toen wederom de minister opnieuw wilde snijden in de studiefinanciering, bleek de nieuwe redactie sceptischer tegenover het actievoeren. Tot woede van de auteurs van een verslag hiervan wijzigde zij de titel van hun bijdrage in: 'Strijd voor een betere wereld of voor meer geld?'. De schrijvers – oud-redactieleden - vonden dit te negatief en hadden 'Mei '93' als hoofdtitel gewenst.³⁹ Het was de laatste bezettingsactie van een Nijmeegs universiteitsgebouw waarbij studenten geschiedenis een actieve rol speelden.

De generatie van de jaren negentig stelde zich steeds minder links-activistisch op en wees de zogenaamde 'linkse kerk' af. Al eerder hadden de studenten de traditionele katholieke kerk de rug toegekeerd. Discussie voerden de historici nog wel over het katholieke karakter van de universiteit. Vice-voorzitter Theo van der Zee toonde zich kort na de

³⁶ B. van Iperen, P. Kerkhof en S. van der Weide, 'H.in.Terugblik', *H.in.T.* 4 (1987/88) nr. 7/8, 9-12, hier: 9.

³⁷ 'GSV-voorzitters', *H.in.T.* 6 (1989/90) 10-11 (István Bejczy); M. Heyde en E. Jacobs, "'Mijn dichterlijk verleden". Interview met István Bejczy', *H.in.T.* 19 (2001) nr. 1 (februari 2001) 41-44; en Van Iperen, Kerkhof en Van der Weide, 'H.in.Terugblik', 10-11.

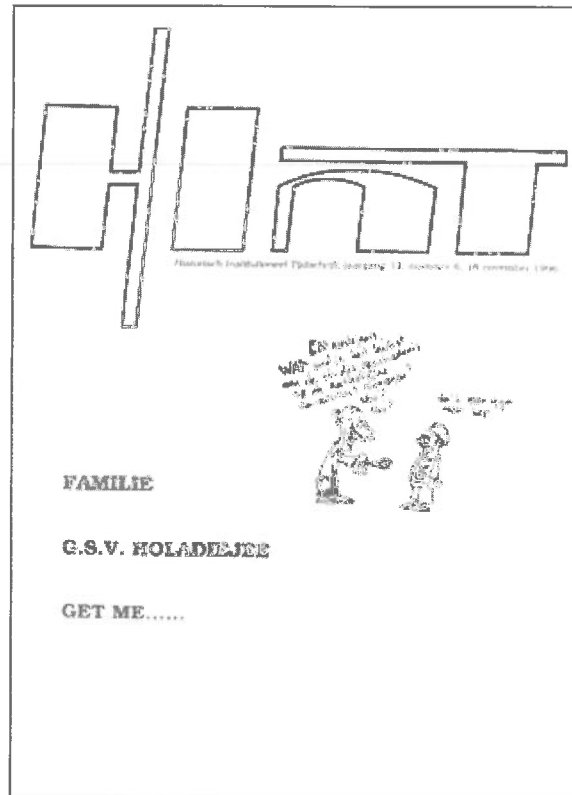
³⁸ S. Louwers, 'De actievoerder', *H.in.T.* 7 (1990/91) nr. 4 (november 1990) 7-9; S. Louwers, G. Mentjox en E. Rutten, 'Zeewarts!', *H.in.T.* 7 (1990/91) nr. 11/12 (14 december 1990) 8-10.

³⁹ S. Louwers en G. Mentjox, 'Strijd voor een betere wereld of voor meer geld?', *H.in.T.* 10 (1993/94) nr. 4 (28 juni 1993) 13-15; idem, 'Wij zijn woedend!', *H.in.T.* 10 (1993/94) nr. 5 (23 augustus 1993) 4.

oprichting in 1984 een warme voorstander van het behouden van de ideologische grondslag van de universiteit, maar hij vond weinig weerklank. De actie van de behoudend katholieke geschiedenisstudent Oscar Hendriks voor een cadeau aan de paus bij diens bezoek aan Nederland in 1985 werd door zijn medestudenten weggehoond. Het was desalniettemin nog maar vijftien jaar geleden dat de dies van de NHSK 'Dr. Huybers' met de traditionele mis in de Sint-Nicolaaskapel op het Valkhof was begonnen. De secularisatie had de nieuwe generatie studenten ernstig in haar greep.

Inhoudelijk was en is het *H.in.T.* vrij constant met natuurlijk veel verenigingsnieuws: verslagen van vergaderingen, lezingen, reizen en excursies. De verhouding met de staf was niet meer zo gepolariseerd als in de jaren zeventig. Vanaf het begin verschenen er met enige regelmaat interviews met nieuwe en oude medewerkers. Daarnaast traden docenten op als gastauteurs. Misschien nog wel het meest tekenend voor de goede relatie met de staf was dat medewerkster Petty Bange begin 1987 de winnende inzending instuurde voor een nieuwe naam voor de GSV: Excalibur.⁴⁰

Een terugkerend artikelthema door de jaren heen blijkt ook het koken: van een serie over de geschiedenis van het koken in de eerste jaargangen verscheen tot de rubriek HisKok in recenter jaren. Een van de meest constante rubrieken, 'Hints' attendeerde jarenlang op opmerkelijk aan geschiedenis gerelateerde

H.in.T., 13 (1996) 6.

⁴⁰ E. Schoots, 'Bericht van de voorzitter', *H.in.T.* 4 (1987/88) nr. 2 (maart 1987), 6-7.

publicaties in de media. Pogingen uitgebreide besprekingen van scripties in het blad te laten verschijnen bleven na een artikel over 'Homofilie in de Middeleeuwen' steken. Veel aandacht in 1985 kreeg het feuilleton 'Moord op de 13e' (ofwel 'Moord in de ivoren toren'), een ware thriller. Staf en studenten speculeerden maandenlang wie toch 'Grutjes' en 'Kitty Angst' had vermoord. Beide personen zijn weer springlevend als negen jaar later een nieuwe soap zijn intree doet: 'Onderweg naar boven'. Tot oktober 1997, vijftienvintig nummers lang, werd het wel en wee van een afdeling geschiedenis op een luchtige en vermakelijke wijze besproken, waarbij de namen van de hoofdpersonen verrassend veel leken op die van de medewerkers bij de afdeling.⁴¹

De actieve redacties zorgden voor een zeer regelmatige verschijning. De eerste zestien jaar ontvingen de leden van de GSV en de paar losse abonnees acht tot negen nummers per jaar. Het grote ledental van de eerste jaren kende een kleine inzinking (150 leden) in de jaren negentig, maar aan het begin van het nieuwe millennium was dit weer gestegen tot meer dan 300. Dit was voor een belangrijk deel te danken aan de tien procent korting die de leden krijgen op hun studieboeken. GSV Excalibur is inmiddels uitgegroeid tot een van de grootste en actiefste studieverenigingen aan de Nijmeegse universiteit.

Bij het uitgeven van een tijdschrift heeft een redactie niet alleen met de inhoud te maken, maar zij is ook gebonden aan de technische en financiële mogelijkheden. De kostendaling, maar ook kostenbesparingen en technische vooruitgang zorgden in de loop van de tijd voor een aantal veranderingen. De stencilmachine van de jaren zeventig had in de jaren tachtig plaatsgemaakt voor het kopieerapparaat. Evenals de voorgangers *OKC* en *HiStory* werd de *H.in.T.* op A4 formaat gedrukt. De mogelijkheid A3-vellen te gebruiken zorgde in de derde jaargang al voor een andere bladindeling. De redactie koos vanaf dat jaar (oktober 1986) voor een gekleurde omslag. De opmaak verbeterde in het begin van de jaren negentig door de opkomst van tekstverwerkingsprogramma's op de computer. In 1990 zette de redactie dan ook de typemachine opzij.⁴² Met ingang van de elfde jaargang (februari 1994) kwam er een compacter formaat (A5). De nummers zagen er strak en professioneel uit. Ze kregen ieder hun eigen thema: dromen, teleurstellingen, bandeloosheid, dromen, sport, afscheid, familie, communicatie, rood, adoratie, extreem, ruimte, internet... De redactie vormde in deze periode een actieve en hechte groep. Verschillende redactieleden en vaste medewerkers waren vanaf eind jaren tachtig gelijktijdig of later betrokken bij andere tijdschriften van de afdeling geschiedenis. Enige rivaliteit met de andere bladen die in de jaren tachtig nog al eens klonk, lijkt tot het verleden te behoren.

⁴¹ Zie *H.in.T.* 1 (1984/85) en 2 (1985/86) voor het eerste feuilleton. 'Onderweg naar boven' verscheen in de jaargangen 11 (1994/95) - 14 (1997/98).

⁴² Ch. Vlijm, 'Twaalf jaar *H.in.T.*', *H.in.T.* 13 (1996/97) nr. 1 (26 februari 1996) 7-8.

De millenniumwisseling lijkt een schok in de historische lijn. De zeventiende jaargang begon niet, zoals gebruikelijk, eind februari, maar al in januari 2000. Binnen de GSV maakten de leden zich in mei 2000 echter meer druk over de diefstal van de kas met daarin 3350 gulden.⁴³ Het elan leek uit de vereniging, zoals blijkt uit het beperkte aantal nummers dat van *H.in.T.* verscheen. De millenniumjaargang werd extra lang doordat de redactie het jaar erop vergat een nieuwe jaargang te starten. Het gevolg was dat er twee nummers twee van deze bestaan. De regelmaat van acht tot negen nummers per jaar was verstoord en de motivatie onder studenten om zich in te zetten voor het tijdschrift daalde tot een dieptepunt. Het was noodzakelijk paginagrootte wervingsadvertenties voor nieuwe redactieleden te plaatsen. Een tijdelijke dip in het aantal geschiedenisstudenten was hier mede debet aan. Tekenend voor de mindere motivatie was de totale chaos in de jaargangnummering en datering die bleef aanhouden tot halverwege jaargang 22. Pas met ingang van 2006/07 lijkt de oude regelmaat weer teruggekeerd. Het aantal redactieleden dat in 2001 teruggelopen was tot vijf, is nu aangegroeid tot dertien. De oplage steeg dankzij een actief verspreidingsbeleid en een sterke groei in het aantal studenten van 140 in 2000 naar 300 in juni 2006.⁴⁴

Mededelingen van de Afdeling Nieuwe Geschiedenis na 1870 (1974-1994)⁴⁵

Vanaf het midden van de jaren zeventig functioneerden binnen de sectie geschiedenis rond de belangrijkste vijf leerstoelgebieden afdelingen, later vakgroepen genaamd. Er werd nog jarenlang strijd gevoerd, eindeloos nota's geschreven en gediscussieerd vooraleer op 1 januari 1980 deze vakgroepen een grote mate van autonomie kregen. In feite was het een verdere democratisering van de universitaire structuur. Het laatste domein van de hoogleraar was nu ook onderhavig aan inspraak van medewerkers en studenten. In het vakgroepbestuur zaten naast de staf in een verhouding van twee staat tot een ook vertegenwoordigers van de studenten, gekozen door alle doctoraalstudenten van de betreffende richting.

Om zich te profileren ging een aantal vakgroepen er toe over een eigen periodiek uit te geven. De eerste in dit genre was in september 1974 de *Mededelingen van de Afdeling Nieuwe Geschiedenis na 1870*. Aanleiding was dat 'aankondigingen van de Afdelingen m.b.t. het onderwijsprogram, ook al worden zij ad valvas of in de colleges gedaan, niet

⁴³ R. Rahimi, 'GSV-Nieuws', *H.in.T.* 17 (2000/01) nr. 3 (juni 2000) 4.

⁴⁴ *H.in.T.* 17 (2000/01) - 23 (2006/07).

⁴⁵ De titel van het blad luidde achtereenvolgens: *Mededelingen van de Afdeling Nieuwe Geschiedenis na 1870* nr. 1 (september 1974)-nr. 20 (december 1979), *Mededelingen van de Vakgroep Nieuwste Geschiedenis* nr. 21 (maart 1980)-nr. 53 (juni 1988), en *Mededelingen van de Taakgroep Nieuwste Geschiedenis* nr. 54 (november 1988)-nr. 60 (oktober 1990).

alle betrokkenen of belangstellenden bereiken'. Het blad, dat als enige bij de afdeling geschiedenis uitsluitend door de staf werd samengesteld, bestond uit een aantal stencils met praktische informatie over colleges, tentamens, scripties en bereikbaarheid van docenten. Aan dit blad waren ook 'Bijlagers' gekoppeld, de zogenaamde Tweede Wereldserie, met daarin nadere informatie over onder meer geschiedbeoefening in de Oost-Europa en de Sovjet-Unie. Van deze bijlagen verschenen slechts vijf nummers. Aanvankelijk was de bedoeld om iedere maand een nieuw nummer uit te brengen. Een kwartaalschrift bleek een meer redelijk haalbare inschatting. Sommige jaren publiceerde de staf zelfs maar drie nummers.

Vanaf maart 1976 werden personalia en publicaties van de medewerkers van de vakgroep opgenomen, maar het grootste deel bleef bestaan uit korte samenvattingen van kandidaats- en doctoraalscripties. In 1980 ging het aantal nummers definitief terug naar drie per jaar. Dit werd trouw tien jaar volgehouden. De verspreiding was aanvankelijk voor alle geïnteresseerden, later stuurde de vakgroep het nummer vooral toe aan collega's in het land en verwante onderzoeksinstituten. De oplage was nooit erg hoog, ongeveer 30 exemplaren.

De *Mededelingen* was bij uitstek het blad van de leerstoelhouder, professor Ad Manning. Kort voor diens terugtreden kwam in maart 1990 met nummer 57 een eind aan de regelmatige publicatie van de *Mededelingen*. Nummer 58 (januari 1991) meldde het emeritaat van Manning en nummer 59 (februari 1992) het vroegtijdige overlijden van de eerste leerstoelhouder. Een jaar later werd nog een poging ondernomen een nieuw nummer uit te brengen, maar het duurde tot oktober 1994 voordat een laatste nummer onder redactie van de aio's Rutger Zwart en Jan Walravens verscheen.⁴⁶ Alternatieve publicatiemogelijkheden (*Ex Tempore* en *Verleden Tijd Schrift*) maakte het eigen vakgroepblad, of eigenlijk taakgroepblad, want vanaf 1988 waren de vakgroepen opgeheven, overbodig.

Vlugschrift (1982-1990)

Het eerste vakgroepblad waarbij studenten betrokken waren, was van Nieuwe Geschiedenis. Het vakgroepbestuur bestond uit zes stafleden en drie studentleden. Om de inspraak van studenten in het onderwijsprogramma van deze vakgroep verder invulling te geven werd op 22 april 1982 een 'Onderwijsdag' gehouden. Staf en studenten spraken in thema-groepen en forumdiscussie over doctoraalwerkcolleges, scripties, maar

⁴⁶ *Mededelingen van de Taakgroep Nieuwste Geschiedenis* nr. 57 (maart 1990)-nr. 60 (oktober 1990).

vooral ook over de consequenties van de invoering van de Twee Fasen Structuur.⁴⁷

Al in december 1981 had een groep studenten onder leiding van Melchior de Groot en Maarten Hageman het idee opgevat om door middel van een eigen vakgroeperiodiek de band tussen de studenten en de staf van Nieuwe Geschiedenis te bevorderen. Na een fel pleidooi van De Groot in het bestuur van de vakgroep op 26 januari kwam met enige scepsis van de staf het groene licht voor een nulnummer. Het werd een themanummer over de 'Onderwijsdag'.⁴⁸ Het nieuwe tijdschrift, dat de naam *Vlugschrift* kreeg, wilde het accent leggen op informatie-verstrekking en het bevorderen van discussie. Met subsidie van de vakgroep zag nog voor de zomer van 1982 het nulnummer het licht. De

Het 0-nummer van *Vlugschrift*.

redactie bestond uit studenten en, namens de staf, Hardy Beekelaar. Al snel was het karakter van het nieuwe blad duidelijk: scriptieverslagen, recensies van boeken en tijdschriften, lopend onderzoek van stafleden en verslagen van studenten-overleg, vakgroepbestuur en sectieraad. Besprekingen van bijvakken en werkcolleges gaven de studenten een goede indruk van wat zij konden verwachten in de loop van hun studie. Daarnaast waren er bijdragen die specifieke gebeurtenissen en activiteiten van de vakgroep, zoals le-

⁴⁷ *Vlugschrift* nr. 0 (zomer 1982); zie ook de terugblik van Maarten Hageman en Melchior de Groot elders in dit nummer.

⁴⁸ G.A.M. B[eeelaar], 'Vlugschrift. 'n Stukje historiografie. Het duo Melchior de Groot – Maarten Hageman en de totstandkoming van Vlugschrift', *Vlugschrift* 3 (1984/85) nr. 4 (april 1985) 1-3.

zingen en excursies, bespraken en werd het saamhorigheidsgevoel vergroot door het afdrukken van alle adressen van de studenten Nieuwe Geschiedenis. Spraakmakend was in de eerste jaargangen de column van Grim, waarin Hageman en De Groot op scherpe wijze de mores van de historische wetenschap onder de loep en op de hak namen. De humor en spitsvondigheid bracht De Groot ook tot uitdrukking in de lay-out.⁴⁹

De eerste nummers was de redactie van *Vlugschrift* nog klein; naast de drie reeds genoemden maakten Theo Bovens en Wil Berben er deel van uit. Vanaf het vierde nummer werd deze redactie nog verder uitgebreid met drie nieuwe leden. In 1984 was er sprake van wisseling van de wacht. De mannen van het eerste uur, Hageman en De Groot, vonden het na twee jaar tijd om de fakkel over te dragen. De eerste lichting van de TFS begon aan haar doctoraalfase. De redactie van *Vlugschrift* vond het tijd aansluiting te zoeken bij deze nieuwe groep studenten in de personen van Jeroen van Oss en Joost Rosendaal, die bijna vijf jaar in de redactie bleven. Trouw aan het tijdschrift was vrij kenmerkend voor het vakgroeperiodiek. In de acht jaar dat het blad bestond, waren er 24 redactieleden, van wie er 16 twee jaar of langer in de redactie zaten. Wil Berben, Joost Sitskoorn, Frank Ruber en Jac. Biemans maakten ieder meer dan drie jaar deel uit van de redactie. Onbetwist recordhouder was staflid Hardy Beekelaar. Hij bleef van begin tot eind actief en nam aan vrijwel alle redactievergaderingen deel. Menigmaal nodigde hij de redactieleden en oud-redactieleden bij hem thuis te eten uit.

Het blad was vooral intern gericht. Zowel stafleden als studenten publiceerden met grote regelmaat hun onderzoekservaringen en bespiegelingen over de toekomst van het onderwijs (Onderwijsdag-II in 1985). Het overlijden van professor Jan Jozef Poelhekke en het vijfentwintig jaar ambtsjubileum van professor Mathieu Spiertz gaven aanleiding tot speciale nummers. *Vlugschrift* introduceerde de nieuwe hoogleraar Hugo de Schepper met een interview. Deze presenteerde zichzelf twee jaar later nog nadrukkelijker door zijn graffiticommentaar op een affiche van een door de GSV georganiseerde reis naar Brussel. Afwisselend waren deze in het Nederlands en het Frans gesteld. De van oorsprong Vlaamse hoogleraar ergerde zich aan de aankondiging 'Bruxelles' en schreef daarbij 'Dom domineert'. Voor *Vlugschrift* aanleiding om hem daarover opnieuw te interviewen. Een nieuwe columnist diende zich aan, de Comte de Chevrolet, die hierop weer satirisch commentaar leverde. Dit had weer een polemieek met De Schepper over de Belgische taalstrijd tot resultaat.⁵⁰

⁴⁹ *Vlugschrift* 1 (1982/83) – 2 (1983/84).

⁵⁰ *Vlugschrift* 2 (1983/84) nr. 5 (juni 1984) 15-18; 4 (1985/86) nr. 2/3 (februari 1986) 2-13; nr. 4 (mei 1986) 26-28; nr. 5 (juni 1986) 27-30; 5 (1986/87) nr. 1 (september 1986) 30-34; nr. 2 (december 1986) 27-28; zie ook de terugblik van István Bejczy elders in dit nummer.

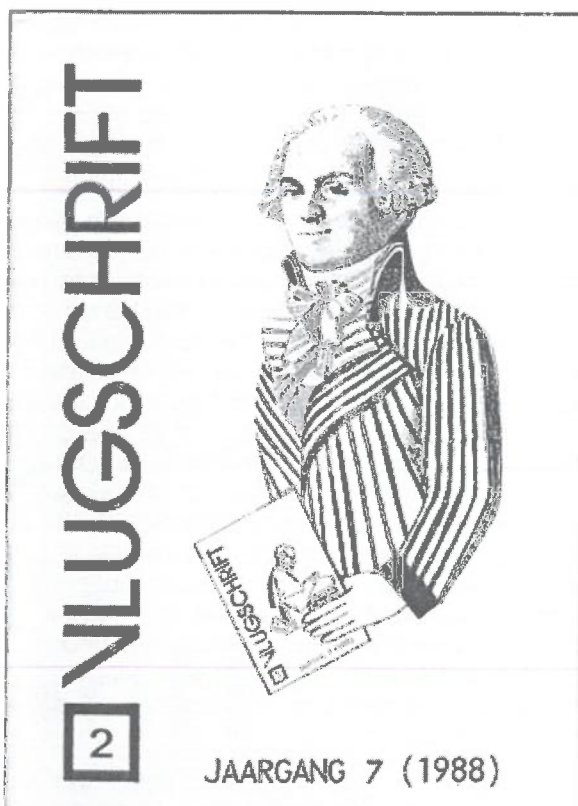
De prijs van het vakgroepblad bedroeg aanvankelijk 75 cent per los nummer. Het nulnummer was zelfs maar een kwartje, mede dankzij de garantiesubsidie van de vakgroepstaf en het studentenoverleg. Geleidelijk steeg de prijs naar fl. 1,75. Vanaf het derde nummer konden de lezers zich ook abonneren: het bestaansrecht en de continuïteit leken verzekerd. De oplage schommelde in de eerste jaren rond de 110/120 exemplaren. Het streven om, zoals in de eerste jaargang, steeds zes nummers uit te

bringen bleek te hoog gegrepen. Het aantal werd teruggebracht tot vijf, in sommige jaren zelfs vier waaronder een dubbelnummer. Landelijke bekendheid kreeg het tijdschrift door het themanummer dat in 1987 verspreid werd bij het congres '1787: De Nederlandse Revolutie?', dat door Nijmeegse studenten was georganiseerd.⁵¹ Wel week de omslag van dit nummer af van de sinds de derde jaargang gebruikelijke gimmick: een persoon uit de nieuwe tijd die het vorige nummer van het blad in zijn of haar hand bleek te hebben.

Met ingang van 1 januari 1988 vond de zoveelste herstructurering van de universitaire bestuursstructuur plaats. Na precies acht jaar hielden de afzonderlijke vakgroepen op te bestaan. Wat voorheen de sectie geschiedenis was, heette voortaan de vakgroep geschiedenis. De oude vakgroepen kregen de naam taakgroepen.⁵² Het voornaamste resultaat

⁵¹ *Vlugschrift* 6 (1987) nr. 1 (oktober 1987).

⁵² P. Rietbergen, 'Van oud naar nieuw op oud en nieuw', *Vlugschrift* 6 (1987/88) nr. 2 (december 1987) 10-13.

Vlugschrift, 7 (1988) 2.

van deze herstructurering: het terugdraaien van de inspraak door studenten. Er volgden geen studentenacties. De betrokkenheid bij het universitaire beleid was allang tanende. De bezuinigingspolitiek van de overheid noodzaakte de studenten vooral voor hun beurs op te komen. Zij konden zich de luxe van het democratiseren van het onderwijs niet meer veroorloven. Op de algemene ledenvergadering van de studenten Nieuwe Geschiedenis kwam nog maar een handvol studenten. Het teruglopende aantal studenten dat voor Nieuwe Geschiedenis koos en daarmee het afnemende aantal abonnees van *Vlugschrift*, alsmede de concurrentie van nieuwe bladen, deed de redactie tot de conclusie komen dat voortzetting 'op de huidige wijze [...] niet verantwoord lijkt'. In februari 1990 zocht de redactie contact met de redactie van *Verleden Tijd Schrift* en al spoedig kwamen de redacties, zoals hierna zal blijken, overeen te fuseren. In het laatste nummer, juni 1990, sloot Yvonne Bouw het traditionele 'Ten geleide' af met 'Tot weerziens in Verleden Tijdschrift'.⁵³ Dit weerzien bleek vooral in de jaargangnummering, die het nieuwe tijdschrift van het oude *Vlugschrift* overnam.

Verleden Tijd Schrift (1987-1990)

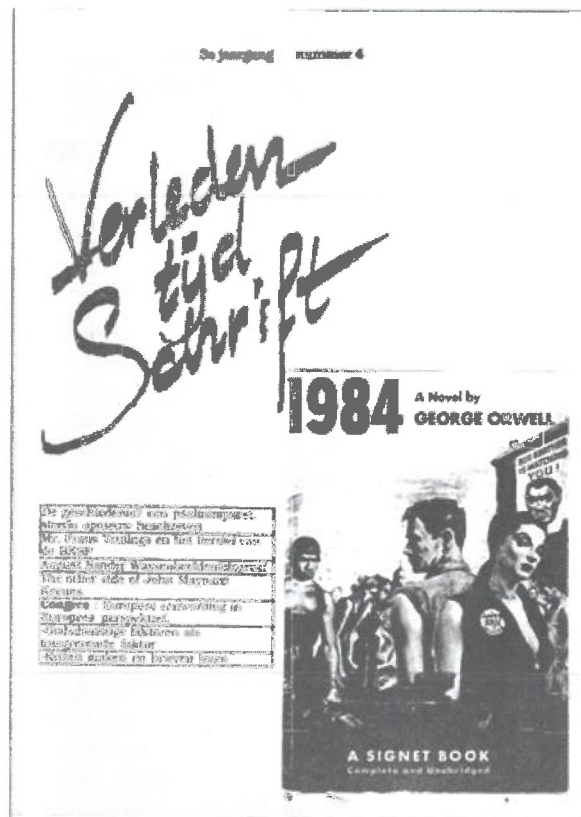
Na de vakgroepen Nieuwe na 1870 en Nieuwe vóór 1870 kwam Economische en Sociale Geschiedenis met een eigen periodiek. Het initiatief ging uit van de studenten Luuk Sengers en Jos Tonk. Professor Paul Klep omarmde het concept. In een jubelend en met enige tros geschreven voorwoord bij het eerste nummer liet hij weten: 'Het initiatief om een publicatie op touw te zetten om meer contact, meer informatie en meer discussie onder de ESG-ers tot stand te brengen is schitterend!'. Anders dan bij *Vlugschrift* bestond de redactie uitsluitend uit studenten. Het aandachtsgebied was naast sociale en economische geschiedenis ook dat van de vrouwengeschiedenis en de cultuur- en mentaliteitsgeschiedenis.⁵⁴

Het lijkt opmerkelijk dat de grootste afstudeerrichting uit de jaren zeventig en begin jaren tachtig nog geen eigen blad had. De oorzaak lag voor een deel in het bestaan van *HiStory* dat immers ook gericht was op de economische en sociale aspecten van de geschiedenis en een pleitbezorger was voor emancipatoire geschiedenis. In de redactie van *HiStory* zaten veel ESG-ers, maar het was altijd een blad voor de hele sectie geschiedenis geweest. Ten onrechte wordt het in dat opzicht aangezien voor een voorloper van *Verleden Tijd Schrift*.⁵⁵ Dit nieuwe periodiek wilde evenals voorbeeld *Vlugschrift* opereren tussen het studentenblad *H.in.T.* en het officieuze stafblad *Ex Tempore*. De

⁵³ *Vlugschrift* 8 (1989/90) nr. 3, 20; nr. 4/5, 1.

⁵⁴ P. Oomen en L. Timmermans, 'De geschiedenis van het Verleden Tijdschrift', *Verleden Tijd Schrift* 16 (1997/98) nr. 3, 64-69.

⁵⁵ Dit dus in tegenstelling tot de beweringen van Melchior de Groot: L. Timmermans en M. Huigens, 'Vlugschrift: hart van de vakgroep. Grazen aan de randen van de wei', *Verleden Tijd Schrift* 16 (1997/98) nr. 3, 70-74.

Verleden Tijd Schrift, 3 (1989) 4.

delijk profileerde het tijdschrift zich steeds meer. In de eerste nummer stond vooral het concept van de mentaliteitsgeschiedenis centraal. Daarnaast bevatte de nummers informatie over de vakgroep en was er aandacht voor verbeteren van beroepsperspectieven door stages of studie in het buitenland. Meer dan bij *Vlugschrift* verschenen er uitgebreide artikelen van de hand van studenten, vaak gebaseerd op hun doctoraalscriptie. Vanaf mei 1989 stelde de redactie het tijdschrift open voor bijdragen van studenten die gekozen hadden voor Nieuwste Geschiedenis. De *Mededelingen* van deze vakgroep waren immers vooral bestemd voor stafleden en wetenschappelijke collega's. Een student van Nieuwste, Jeroen van den Eijnde, trad tot de redactie toe.⁵⁶ Behalve gebruikelijke items als boekbesprekingen, een lijst van afgestudeerden en besprekingen van tentoonstellingen, kende het blad ook nog twee minder gebruikelijke terugkerende rubrieken: de 'moderne wereld', over de uitvinding en geschiedenis van gebruiksvoorwerpen als potlood,

⁵⁶ *Verleden Tijd Schrift* 3 (1989) nr. 2 (mei 1989).

vakgroepgerichte band viel op, zeker omdat de ophefing van de kleine, in zekere zin autonome vakgroepen juist was aangekondigd. Toch was het geenszins een achterhoedegevecht. De vernieuwende trends in de sociale geschiedenis namen een belangrijke plaats in.

Anton van Gerwen en Carlo Willemse versterkten vanaf het tweede nummer de redactie, van wie eerstgenoemde zich manifesteerde als een sterke werver van abonnees en schrijvers. Inhou-

wasmachine, lucifer en scheermes, en 'Kleio in de ramsj', met tips voor de minder draagkrachtige boekverslinder.

In rap tempo vernieuwde *Verleden Tijd Schrift*. Met ingang van de vierde jaargang verving een blad met een kleinere en meer handzame grootte, voorzien van een glossy omslag, de traditionele gekopieerde versie op A4-formaat. Dankzij een actief advertentiebeleid had het blad een goede financiële armslag. Bovendien verscheen er een ledenwervingsfolder met een tekening van de veelbelovende studenttekenaer Mark Retera (Dirkjan). De redactieomvang was inmiddels gegroeid tot elf leden, van wie met name Gerard Mentjox en Clemens Vollenbergh lang aan het tijdschrift verbonden bleven. Laatstgenoemde maakte zich verdienstelijk als advertentiewerwer. Begin 1990 liet de redactie weten in gesprek te zijn met *Vlugschrift* over een fusie. Hierdoor kon het succesvolle blad zijn basis verbreden.⁵⁷

Verleden Tijd Schrift (waarin opgenomen *Vlugschrift*) (1990-1998)

Het samengaan van de twee tijdschriften ging zonder veel problemen. Het nieuwe tijdschrift behield de naam van het jongste, bestverkopende van de twee, maar nam wel de nummering van het oudste tijdschrift over.⁵⁸ Voortaan was er vier maal per jaar een blad van en voor de studenten van de drie belangrijkste afstudeerrichtingen: Nieuwste, Nieuwste en ESG. Slechts drie redactieleden van *Vlugschrift* maakten de overstap, waarvan er twee pas bij de redactie van de laatste nummers betrokken waren. *Vlugschrift* lijkt te zijn opgeslokt door de grotere broer. Toch was er duidelijk sprake van een verbreding en een eigen inbreng van de oud-redactieleden van *Vlugschrift*. Meer dan bij het oude *Verleden Tijd Schrift* was er aandacht voor vakgroepaangelegenheden, let wel: de nieuwe vakgroep Geschiedenis. Het meer journalistieke aspect voegde zich nu bij de artikelen gebaseerd op scripties. Interviews en beschouwingen over studentenaangelegenheden zover deze de studie betroffen, vonden hun plaats in de kolommen van het 'nieuwe' tijdschrift. De ondertitel *waarin opgenomen Vlugschrift* bleef het blad drie jaar houden.⁵⁹

Voortaan maakten studenten van de gehele vakgroep Geschiedenis en IBW (Intellectuele Betrekkingen tussen de West-Europese landen in de Nieuwe Tijd), zoals de sectie nu heette, het tijdschrift. De tegenstellingen tussen studenten en staf, zoals die in de tijd van *HiStory* bestonden, waren allang verdwenen. Verschillende stafleden publiceer-

⁵⁷ *Verleden Tijd Schrift* 4 (1990) nr. 1 en 2. Zie ook de terugblikken van Vollebergh en De Grood elders in dit nummer.

⁵⁸ Hoewel het laatste nummer van *Vlugschrift* nummer 4/5 van de achtste jaargang was, werd het julinumnummer van het fusietijdschrift opnieuw het vijfde nummer van de achtste jaargang.

⁵⁹ *Verleden Tijd Schrift* waarin opgenomen *Vlugschrift* 8 (1990) nr. 5 – 11 (1993) nr. 1.

den in het *VTS*, zoals het blad werd afgekort. Met ingang van 11 maart 1992 kreeg het tijdschrift een rechtsjuridische persoonlijkheid in de vorm van een stichting, in wier bestuur naast de inmiddels afgestudeerde Anton van Gerwen, een geschiedenisstudent en als stafid, oud-*Vlugschrift*-redactielid Beekelaar plaatsnamen.⁶⁰ Het bestuur ging vooral zorg dragen voor de zakelijke en technische aangelegenheden.

Ondanks de nieuwe bestuursstructuur, mooie artikelen en een goed bemande redactie kwam het tijdschrift toch in de problemen. Begin 1993 'deugde er van de organisatie niets meer en had [het] er alle schijn van dat we er aan onderdoor zouden gaan'. De redactieleden zagen al snel in dat het blad 'te veel kwaliteit bezat om het een stille dood te laten sterven'. Gezamenlijke inspanning zorgde ervoor dat er een sterker product, een betere taakverdeling en meer abonnees kwamen. Slechts anderhalf jaar later waren er opnieuw problemen. De financiële administratie bleek minder rooskleurig en de redactie leek te verslappen: zo 'worden vergaderingen niet of nauwelijks meer bezocht' en 'ligt de lay-out in handen van één persoon'.⁶¹ Een succesvolle werving van nieuwe redactieleden bracht nieuw elan.

Vaste rubrieken vormden een belangrijke basis voor het blad. In 'Ergens in ...' werd een bepaalde plaats uit historisch perspectief benaderd. 'Uit de kunst' was de kunsthistorische rubriek en in de 'Oogst van een eeuw' besprak een gastauteur een boeken top vijf, een formule die na de latere fusie met *Ex Tempore* bleef bestaan. Een heuse polemieker veroorzaakte een artikel waarin de secretaris van de Delahayestichting betoogde dat historici het vroegmiddeleeuwse Nijmegen verwarden met Noyon. Vanuit wetenschappelijk oogpunt was deze stelling al in de jaren tachtig onder vuur genomen door de toen in Nijmegen werkende mediëvist Piet Leupen. Anno 1995 deed het de gemoederen toch weer zinderen.

Eind 1997 vond er wederom een verjonging van de redactie plaats. Onder de nieuwe redactieleden bevond zich Pepijn Oomen, die vele jaren aan het blad verbonden bleef. Theo Engelen, die zijn sporen bij *Ex Tempore* had verdiend, volgde stafid Beekelaar op in het bestuur. Nog explicieter afficheerde *VTS* zich als 'een initiatief van jonge historici' en 'het historisch periodiek voor scriptieartikelen'. De nieuwe redactie veranderde de titel en legde de nadruk op de afkorting. Het blad kreeg de pretentieuze ondertitel *hét Nijmeegs historisch periodiek*.⁶² Deze laatste toevoeging was een sneer richting *Ex Tempore*. Het bleek een laatste stuip trekking. *Verleden Tijd Schrift* moest het voor de artikelen vooral hebben van haar eigen redacteurs. Veel afstudeerders namen niet de moeite om op basis van hun scriptie een bijdrage te schrijven en aan

⁶⁰ *Verleden Tijd Schrift* waarin opgenomen *Vlugschrift* 10 (1992) nr. 2 (april 1992) 4.

⁶¹ Brief D. Essing, secretaris/penningmeester *VTS*, aan redactie- en medebestuurleden, Nijmegen ca 17 juli 1994.

⁶² *Verleden Tijd Schrift* 15 (1997) nr. 4.

VTS aan te bieden. Met een afnemend lezerspubliek was versnippering hiervan over meerdere bladen niet wenselijk. Hoofdredacteur Edo van Heugten vertrok en zijn opvolger Marc Scheenen leidde de onvermijdelijke fusie met *Ex Tempore*. Dit was de enige mogelijkheid om 'één sterk Nijmeegs periodiek' te kunnen presenteren met 'een groter lezerspubliek en gevarieerder aanbod'.⁶³

In april 1999 viel de laatste *VTS* op de mat in een envelop met het eerste nummer van het nieuwe fusie-tijdschrift *Ex Tempore • Verleden*

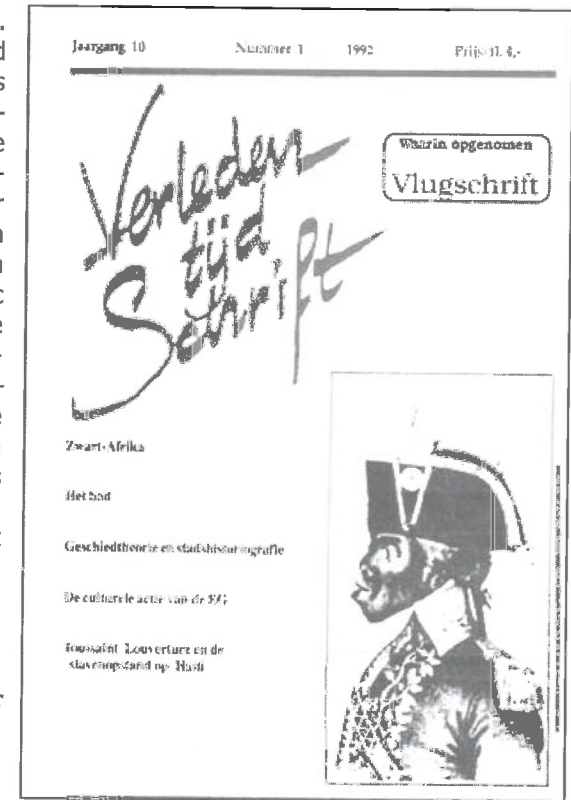
Tijdschrift Nijmegen. Het was een dik nummer met de gebruikelijke artikelen en rubrieken, maar ook met terugblikken op de geschiedenis van het blad en een index.⁶⁴ Het *VTS* had zich aanvankelijk snel ontwikkeld tot een blad van en voor studenten geschiedenis. Nieuws over de studie, zoals in *Vlugschrift*, kwam na de eerste jaren niet of nauwelijks meer voor. Wel waren er beschouwingen over het karakter en de toekomst van het vak. Het was een soort proeftuin voor beginnende historici. De zwakke financiële basis betekende uiteindelijk het einde voor het blad.

Ex Tempore (1981-1998)

Geheel in de geest van de jaren zeventig was er in de sectie geschiedenis rond 1980 een 'commissie ter bevordering van het "welzijn" der studenten' actief. Deze meende dat de uitgave van een 'sectie-periodiek'

⁶³ *Verleden Tijd Schrift* 16 (1998) nr. 2, 2

⁶⁴ *Verleden Tijd Schrift* 16 (1998) nr. 3; deze verscheen april 1999.

Verleden Tijd Schrift (waarin opgenomen *Vlugschrift*), 10 (1992) 1.

hieraan een belangrijke bijdrage kon leveren. Het sectiebestuur formeerde een adviesgroep, die op haar beurt een voorlopige redactie bijeenbracht. In september 1981 kon aldus het eerste nummer verschijnen van *Ex Tempore. Periodiek voor de studierichting geschiedenis van de K.U. Nijmegen*. De naam, bedacht door toenmalig docent Oude Geschiedenis Anton van Hooff, betekende enerzijds 'uit de tijd', zonder de negatieve connotatie van verouderd, maar had ook de waarde van 'naar de gelegenheid ingeeft, voor de vuist weg, improviserend'. Dit laatste, zo betoogde de redactie kon als een 'verontschuldiging voor eventueel uitglippen door goedwillende auteurs' worden opgevat; het was immers maar een uitlating 'ex tempore'.

Doel van het nieuwe tijdschrift was 'de uitwisseling van geschiedkundige informatie en opvattingen binnen de studierichting geschiedenis te bevorderen' en zo, wellicht, van een 'gelegenheidsgetimmerde tot een hecht platform waarop studenten, docenten en andere geïnteresseerden in onderwijs en onderzoek van de geschiedenis te Nijmegen en elders zich kunnen uitleven in het aanbieden van zinvolle publiciteit'. Voorlopig beoogde de redactie vier keer per jaar te verschijnen.⁶⁵

Anders dan de andere bladen bestond de redactie uit ongeveer evenveel studenten (3) als stafleden (4). Vanuit de staf waren er vertegenwoordigers van Middeleeuwen (Mayke de Jong), Nieuwe Geschiedenis (Toon Janssen), Economische en Sociale Geschiedenis (Theo Engelen) en Filosofie van de Geschiedenis (Jan van der Dussen). De redactie bleef met de

Ex Tempore, 5 (1986) 2.

⁶⁵ 'Ten geleide', *Ex Tempore* 1 (1981/82) nr. 1 (september 1981) 1-2.

studentleden Jules Beneken en Alex Plantaz de eerste vijf jaar praktisch ongewijzigd. Theo Engelen was in het eerste nummer met een interview als studieadviseur en een eigen artikel prominent aanwezig. Na twee jaar volgde Peter Rietbergen hem op als redactiesecretaris. Hij toonde zich een van de ijverigste contribuanten aan het tijdschrift.

Mede dankzij contactpersonen in iedere vakgroep kon *Ex Tempore* een breed beeld geven van de activiteiten van de sectie. Met nadruk stelde de redactie in het tweede nummer dat de artikelen voor verantwoording van de auteur vielen. De taak van de redactie was het redigeren en technisch afwerken van de bijdrage. Artikelen, boekbesprekingen en de kroniek waren de belangrijkste ingrediënten van het nieuwe blad. Ieder werd opgeroepen goede samenvattingen van scripties, referaten of werkstukken in te leveren. Met een dubbelnummer kon na het eerste jaar de redactie tevreden constateren dat het blad zijn bestaansrecht had bewezen. Het aantal abonnees groeide gestaag. Naast een enkele student waren het vooral de stafleden die het tijdschrift als medium voor hun pennenvrucht zagen.⁶⁶

Met de tevredenheid over het succes kreeg het tijdschrift een lichte zelfingenomenheid, zoals het in een advertentie tot het werven van abonnees liet blijken: 'U ziet het, de tijd is niet ver meer dat bijdragen uit *Ex Tempore* op literatuurlijsten zullen verschijnen'.⁶⁷ In het derde jaar verscheen al een lustrumnummer, van de universiteit wel te verstaan. Het zestigjarige bestaan van de universiteit werd aangegrepen om niet alleen een terugblik op de studie geschiedenis te geven, maar vooral ook een toekomstbeeld van de verschillende vakgroepen.⁶⁸ Toen de redactie twee jaar later docenten en studenten benaderde om een oordeel te geven over de studierichting geschiedenis, was de respons echter zeer mager en moest worden afgezien van een voorgenomen themanummer.⁶⁹ Was het de studie- en werkdruk die de meesten van hun commentaar weerhield? Of hadden zij geen interesse een bijdrage te leveren aan het sectieperiodiek?

Onder studenten was de beeldvorming over het tijdschrift in het midden van de jaren tachtig negatief: 'Nogal traditioneel van opzet en nou niet bepaald een schoolvoorbeeld van wat mogelijk zou moeten zijn. Maar toch is het goed dat er redacties zijn, die tegen beter weten in of met de blindheid der bezetenen er nog iets van proberen te maken', zo luidde het harde oordeel van *Vlugschrift*-columnist Grim in 1984 over *Ex Tempore*.⁷⁰ Mogelijk dat dergelijke kritiek aanleiding was voor een aanpassing van het tijdschrift. Er diende meer aansluiting te worden gezocht bij de studenten. Met ingang van de nieuwe jaargang (november

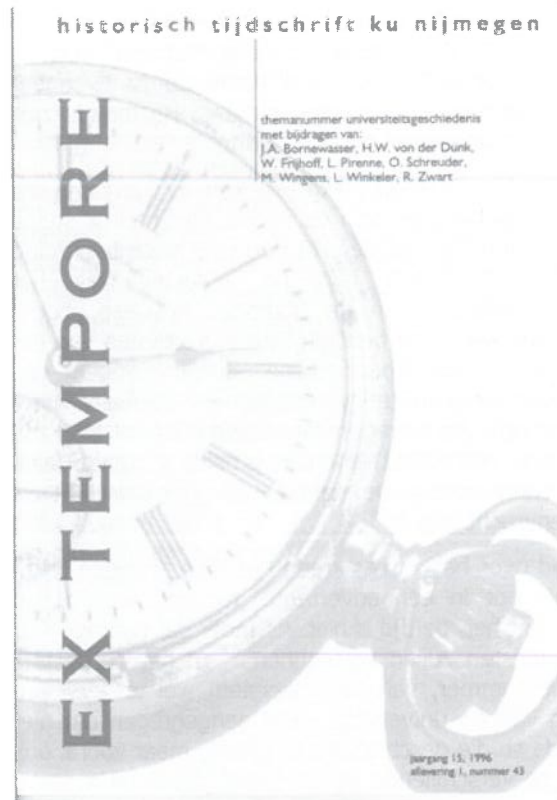
⁶⁶ *Ex Tempore* 1 (1981/82).

⁶⁷ *KU Nieuws* (10 november 1982).

⁶⁸ *Ex Tempore* 3 (1983/84) nr. 1/2 (oktober 1983).

⁶⁹ *Ex Tempore* 4 (1984/85) nr. 3/4 (juli 1985).

⁷⁰ Grim, 'Elegie', 35.

Ex Tempore, 15 (1996) 1.

blijkt uit het grote aantal bijdragen van deze zijde en de artikelen gebaseerd op afstudeerscripties. De nieuwe koers zorgde dat het *H.in.T.* het tijdschrift in 1990 aanpreeft als 'zeker een lezenswaardig blad'.⁷¹

Dankzij een subsidie van de Stichting Nijmeegs Universiteits Fonds (SNUF) vond met ingang van de achtste jaargang een vernieuwing van de lay-out plaats. Een groter formaat en een nieuwe omslag waren het resultaat. Bij het vertrek van wetenschappelijk medewerker A.E.M. Janssen, die vanaf de oprichting trouw en met enthousiasme acht jaar zich had ingezet voor het tijdschrift, stelde de redactie tevreden vast dat *Ex Tempore* na een aantal mindere jaren nu een bloeiperiode doormaakte.⁷² Het blad bleef zich vernieuwen en introduceerde kort daarop een nieuwe ondertitel: *Ex Tempore. Historisch Tijdschrift KU Nijmegen*. Daarnaast kwam er een columnist (Hans Righart), een rubriek 'signalement' met korte boekbesprekingen en een jaarlijks themanummer.⁷³ Het succes

⁷¹ M. van Deursen, 'Ex tempore', *H.in.T.* 7 (1990/91) nr. 1 (februari 1990); op de kaft staat het jaargangnummer abusievelijk op 6.

⁷² *Ex Tempore* 8 (1989/90) nr. 1, 1; nr. 3, 132.

⁷³ *Ex Tempore* 9 (1990/91) nr. 1, 1.

1986) kwamen er vier nieuwe student-leden in de redactie, hetgeen zorgde voor een evenwichtige 4-4 verdeling. Bovendien kwam in plaats van een vast staflid een promovendus (aio) de redactie versterken. Deze verschuiving zette enige jaren later door, zodat er in 1989 zelfs meer studenten dan stafleden in de redactie zaten. In het tijdschrift lag de nadruk op inhoudelijke artikelen en boekbesprekingen en niet op reisverslagen en beschouwingen over de inrichting van de studie. Dit vergrootte de betrokkenheid van studenten, zoals

bleek al spoedig in de omvang: die steeg van 212 in 1989/90 naar 340 pagina's in 1990/91.

De concurrentie op de markt van geschikte studentredacteuren deed zich, met een dalend studentental, steeds meer gevoelen. Vanaf 1993 sloeg de balans tussen stafleden en studenten in de redactie van *Ex Tempore* weer door naar de zijde van de staf. Vijf jaar later waren er zelfs zes medewerkers tegenover twee studenten. Het blad kreeg de naam vooral een stafperiodiek te zijn. De redactie moest dan ook constateren dat er 'bij onze studenten – toch een belangrijke doelgroep – een zekere drempelvrees ten aanzien van dit blad is'. In de zomer van 1998 begon zij daarom gesprekken met 'zusterblad' *Verleden Tijdschrift* om te onderzoeken of het mogelijk was te komen tot de uitgave van één blad. Na moeizame onderhandelingen, waarbij vooral de studenten bang waren te worden opgeslokt en hun eigen succesvolle tijdschrift *VTS* niet meer te herkennen in de toekomst, kwam het tot een fusieakkoord. 'Door twee voormalige concurrenten samen te voegen, hopen we niet alleen onze lezerskring te vergroten maar ook de kwaliteitsproductie voor de toekomst veilig te stellen', zo deelde de redactie de lezers in het laatste, 51^e nummer van *Ex Tempore. Historische tijdschrift KU Nijmegen* mee.⁷⁴

Ex Tempore · Verleden Tijdschrift (1999-heden)

'Een nieuwe lente...' met deze woorden werd de geboorte van het nieuwe tijdschrift *Ex Tempore · Verleden Tijdschrift Nijmegen* (kortweg *ET•VT*) aan de wereld kond gedaan.⁷⁵ Om duidelijk te maken dat het een gelijkwaardige samengaan was, werd de jaargangnummering in het eerste jaar van beide tijdschriften voortgezet: jaargang 17/18. Het was slechts eenmalig, vanaf 2000 begon de negentiende editie. Het begin van de jaargang was niet meer het academisch jaar, maar het kalenderjaar. Doordat beide redacties, op een paar terugtrekkende leden na, samengingen, ontstond er een vijftienhoofdige redactie, waarvan slechts een derde staflid was. Evenals *VTS* kreeg het tijdschrift naast een redactie ook een bestuur. Er kwam een nieuwe rubriek 'Lettres Provinciales' met het nieuws van de vakgroep. Bij *Ex Tempore* was de kroniek, die hiermee te vergelijken viel, verdwenen, toen *VTS* begon met nieuws over de afdeling geschiedenis en lijsten van afgestudeerden. Vanaf het tweede nummer is in de artikelen duidelijk de sterke inbreng van studenten merkbaar. De grote redactieraad, die schommelde tussen de elf en zeventien leden, voerde al snel een geheel eigen redactiepraktijk in. Elk nummer kreeg een eigen kernredactie van vier of vijf leden. Dankzij een stage kreeg

⁷⁴ A. van de Sande, 'Met blijdschap geven wij u kennis...', *Ex Tempore* 17 (1998/99) nr. 3, 159-160.

⁷⁵ A. van de Sande, 'Een nieuwe lente...', *ET-VT* 17/18 (1999) nr. 1, 2.

het tijdschrift in 2002 een eigen hoofdredacteur, Froukje van Dooren. Gelijk met haar aantreden werd ook de organisatiestructuur verhelderd. Op voorstel van redactielid Edwin van Meerkerk werd de tijdschriftredactie een vereniging waarvan bestuur en redactieraad de leden vormen. Het bestuur ging zorgdragen voor de financiën, de afspraken met de drukker en de publiciteit. Ton van de Sande, tien jaar lid van de redactie, werd de eerste

voorzitter. De doelstelling van het tijdschrift luidde: 'door middel van wetenschappelijke essays, vakinhoudelijke rubrieken en recensies informatie te verschaffen over het historisch bedrijf aan de KUN, over geschiedbeoefening die met Nijmegen verband houdt en over actuele historische vraagstukken in het algemeen'. In het bijzonder wilde het blad toch ook 'een forum zijn voor de Nijmeegse historische gemeenschap'.⁷⁶

Nadat in 2001 er een eigen website in de lucht was gegaan, kreeg het blad het jaar daarop een nieuw uiterlijk: het formaat werd meer vierkant en het kreeg een eigen logo: *ET·VT* geschreven alsof het een Romeinse inscriptie was. Uit financiële overwegingen moest na twee jaar weer teruggedaan worden op het oude formaat.

⁷⁶ *ET·VT* 21 (2002) nr. 1, colofon.

Ex Tempore • Verleden Tijdschrift, 17/18 (1999) 1.

De redactie van *ET·VT*, juni 2003; Staand v.l.n.r. Jasper Loots, Carla Hoetink, Rune Meerman, Marloes Hülsken, Froukje van Dooren, Matthijs Braat en Anton van de Sande; knielend v.l.n.r.: Kees Ribbens, Gerda de Kleijn, Erik Goosmann, Marianne Heyde en Joost Rosendaal; liggend: Marloes Schoonheim en Jasmijn Bovendeert.

Tegenwoordig is de band met de Nijmeegse historische gemeenschap groot. Studenten en stafleden zitten samen in de redactie. De hoogleraren onder de staf vormen een Comité van Aanbeveling en vanaf 2004 is *ET·VT* formeel het tijdschrift van de afdeling geschiedenis. De bijdragen komen zowel van studenten als medewerkers. Zoals steeds in de loop van de historie van de Nijmeegse geschiedenisbladen vindt er vernieuwing plaats. In het jaar van het zilveren jubileum zullen nieuwe rubrieken hun intrede in het tijdschrift doen.

Balans

Als we een balans opmaken van de ontwikkeling van de geschiedstijdschriften die aan de universiteit van Nijmegen zijn verschenen, wat kunnen we dan concluderen? Wat kunnen we zeggen als deze bladen een afspiegeling zijn van de generaties studenten geschiedenis?

Voor wat de tijdschriften betreft zijn er een paar belangrijke tendensen te constateren. Vanaf de *Oprechte Kringsche Courant* (1968) tot ongeveer 1985 (*H.in.T.*) kenmerkten de tijdschriften zich door actiegerichtheid. Student en docent stonden tegenover elkaar. Studenten wensten inspraak in de inrichting van hun studie en de benoeming van medewerkers. Vanaf 1980 begon op kleine schaal samenwerking tussen

beide groepen en individuen (Beekelaar, Engelen), vooral op vakgroep-niveau. Er ontstond steeds meer contact, maar het bleven gescheiden werelden. Pas met de fusie van *Ex Tempore* en *VTS* kwam het tot een samenwerking op basis van redactionele gelijkheid, een band die begin jaren zeventig ondanks alle democratisering nog ondenkbaar was.

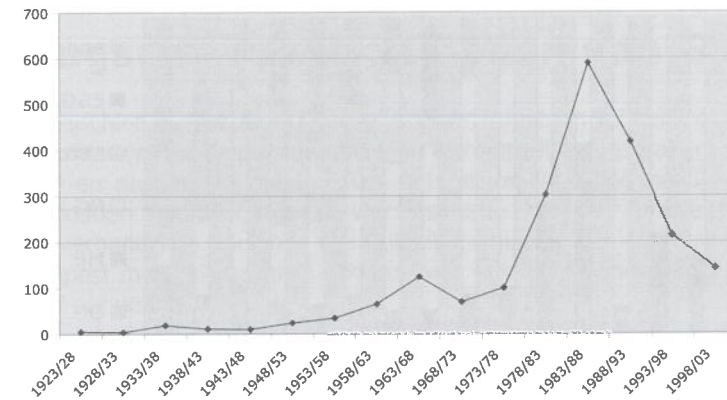
Een belangrijke constante was steeds dat de tijdschriften een goede proeftuin vormden voor de journalistiek geïnteresseerde studenten. Deze interesse ging overigens verder dan alleen de eigen studierichte bladen. Al in de jaren vijftig waren geschiedenisstudenten betrokken bij het onafhankelijke *Nijmeegse Universiteits Blad (NUB)*. In de jaren zeventig riep de redactie van *HiStory* haar lezers op om zich toch vooral op dit links-kritische tijdschrift te abonneren. Het initiatief tot de *Nijmeegse Stadskrant* kwam voort uit de Nijmeegse geschiedenisstudentgelederen. In de 'opvolger' van het *NUB*, het onafhankelijke universiteitstijdschrift *Algemeen Nijmeegse Studentenblad (ANS)*, maken al sinds jaren studenten geschiedenis deel uit van de redactie of zijn zij auteur van artikelen en tekeningen.

De verschillende generaties studenten zijn niet strikt opeenvolgend, maar lopen in elkaar over. Om deze te benoemen zijn generalisaties onvermijdelijk. Niet iedereen is onder één noemer te plaatsten.

De eerste generatie is die van vóór de tijdschriften: de corporale student. Tot 1970 was iedere student lid van Carolus Magnus. Het aantal studenten was nog niet talrijk en iedereen kende elkaar. Communicatie liep vooral via persoonlijk contact. Vanaf 1965 steeg het aantal studenten. De babyboomers dienden zich aan. Deze generatie was zelfbewust en tegen de gevestigde autoriteiten. Ze eiste inspraak in het universitaire bestuur. Na de democratisering richtte zij zich vooral op de maatschappij. In plaats van de katholieke traditie kwamen politiek-radicalen ideologieën. De behoefte deze kenbaar te maken aan grote groepen zorgden ervoor dat de eerste Nijmeegse historische tijdschriften ontstonden: de *OKC* en de *Socialistische Agenda voor de Sektie Geschiedenis*. De generatie actievoerende studenten begon met democratisering, richtte zich vervolgens op de buitenwereld (emancipatoire geschiedschrijving en links politiek activisme) en rond 1980 vooral op het behoud van verworven rechten (beurzen). Dit activisme liep tot eind jaren tachtig.

Na de Corporale Generatie en de Actie Generatie diende zich rond 1980 een nieuwe generatie studenten aan, die ik zal typeren als de Nieuwe Generatie. Zij groeiden op met bezuinigingen en de langzame afbouw van de universitaire democratie. De achtereenvolgende ministers van onderwijs kondigden allerlei maatregelen af om de studieduur en de kosten te beperken. Zij zetten zich af tegen de babyboomers, die in de arbeidsmarkt de meeste posities ingenomen hadden en deze voor lange tijd zouden bezetten. Omgekeerd verweet de Actie Generatie hen passivi-

Grafiek 1: Aantal afgestudeerden geschiedenis KUN, 1923-2003

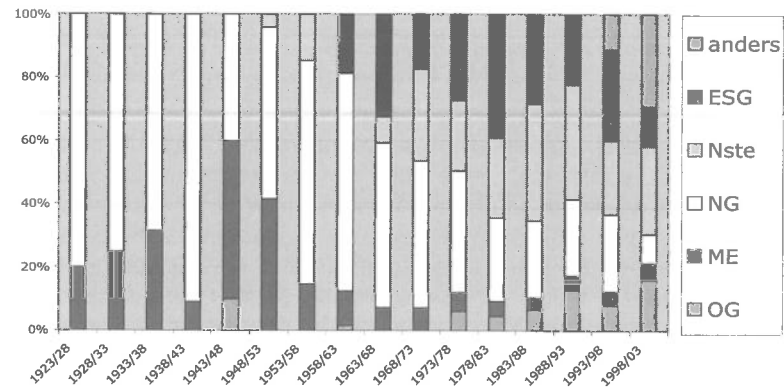
Bron voor de periode 1923-1983: P.M. Luykx, 'Nieuwste geschiedenis te Nijmegen. Een eerste verkenning', *Ex Tempore* 3 (1983) nr. 1-2, 25; de gegevens voor de periode 1983-2003 zijn bij benadering want gebaseerd op de vermelding van afgestudeerden in *VTS* en *ET-VT*.

teit en makheid. De actiebereidheid nam in sterke mate af; de betekenis van ideologieën leek te verdwijnen, katholicisme en marxisme verloren hun aantrekkingskracht. Vooral na de val van de muur (1989) en tijdens de paarse kabinetten verdween de oude links-rechts tegenstelling. De onderlinge groepssolidariteit binnen de Nieuwe Generatie was groot. Dit resulteerde in allerlei clubjes die hun eigen tijdschriften gingen uitgeven. Rond 1989 waren er liefst vier Nijmeegse geschiedenisbladen waarin studenten actief waren, totdat in de jaren negentig het teruglopende aantal studenten noodzaakte tot fusies.

Hoewel duidelijk is dat er vanaf ongeveer het jaar 2000 weer een nieuwe generatie geschiedenisstudenten is aangetreden, is het moeilijk deze nu al te benoemen. Toch zal ik een poging wagen. De Zappgeneratie is tijdens haar middelbareschooltijd geconfronteerd met allerlei onderwijsvernieuwingen (studiehuis, Tweede fase). Terwijl bij de Nieuwe Generatie de computer langzaam binnendrong, is dit voor de huidige generatie een vanzelfsprekendheid. Door nieuwe media als internet worden ze overspoeld met grote hoeveelheden informatie. Zoals ze zappend langs de vele televisiezenders gaan, zo zappen ze tijdens hun studie: ze blijven hangen zolang ze geïnteresseerd zijn en er iets voor hun persoonlijke ontwikkeling uit kunnen halen. Ze zijn meer pragmatisch en individueel gericht. Voor de geschiedenistijdschriften zal dit een uitdaging opleveren.

Naast de generatiementaliteit zijn er nog twee factoren die de ontwikkeling van de Nijmeegse geschiedenistijdschriften in belangrijke mate hebben beïnvloed: de technische ontwikkeling en de markt. Dankzij de technische ontwikkeling van stencilmachine, via kopieerapparaat naar computer werd het eenvoudiger en goedkoper om een tijdschrift te

Grafiek 2: Procentuele verdeling afgestudeerden per richting, 1923-2003

Bron: zie grafiek 1. Afkortingen: OG = Oude Geschiedenis; ME = Middeleeuwen; NG = Nieuwe Geschiedenis (voorheen Nieuwe vóór 1870); Nste = Nieuwste Geschiedenis (voorheen Nieuwe Geschiedenis na 1870); ESG = Economische en Sociale Geschiedenis (voorheen Sociale en Economische Geschiedenis); Anders = Vrouwengeschiedenis, Geschiedenis Nederlands Katholicisme, Cultuur en Mentaliteitsgeschiedenis en Expansiegeschiedenis. In de laatste periode zijn afgestudeerden bij Cultuurgeschiedenis opgeteld bij Nieuwe en afgestudeerden Politieke Geschiedenis bij Nieuwste.

produceren en kreeg het een professionelere uitstraling. Prittstift en schaar zijn allang verleden tijd en internet biedt nieuwe perspectieven. Binnen de huidige redactie van *ET•VT* wordt dan ook al gedacht aan een elektronisch bijblad op het net.

Uiteindelijk is natuurlijk de markt van kopers en lezers de belangrijkste factor in het uitgeven van een tijdschrift. Dankzij de enorme groei van het aantal studenten in de jaren zeventig en tachtig waren er veel studenten die een geschiedenisblad aanschafte en konden er dus ook vier naast elkaar bestaan. De krimp in de jaren negentig deed zich gevoelen en reduceerde het aantal bladen. Het dieptepunt werd in 1998 bereikt toen slechts een veertigtal eerstejaars zich aandienden. De laatste jaren wordt record na record gebroken en zijn er dit jaar meer dan 150 eerstejaars. Ligt er voor de Nijmeegse geschiedenisbladen een nieuwe bloeiperiode in het verschiet? •

*Joost Rosendaal (1963) studeerde van 1982 tot 1988 Nieuwe Geschiedenis aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en vervolgens als laureaat van de Prix de Paris aan de EHESS en Paris I-Sorbonne. Sinds 2001 universitaire docent geschiedenis aan de Nijmeegse universiteit. In 2003 promoveerde hij op Bataven! Nederlandse vluchtelingen in Frankrijk, 1787-1795. Van 1984 tot 1989 zat hij in de redactie van *Vlugschrift*. Sedert 2003 is hij redacteur en bestuursvoorzitter van *ET•VT*.*

Melchior de Grood en Maarten Hageman

Vlugschrift; uit de dagen van Grimm

Misschien is het idee voor *Vlugschrift* ontstaan in een rokerig café, waar we tot diep in de nacht de wereldpolitiek bespraken. Veel bier, shag en muziek. In die tijd was het persoonlijke nog politiek, dus we schakelden moeiteloos van de wereldsituatie over naar onze eigen studie. Het verband was voor ons wel duidelijk: onvrede. Of, positiever gezegd: er moest meer uit te halen zijn dan wat ons in het onderwijsprogramma werd aangeboden.

Achteraf zullen historici misschien oordelen dat *Vlugschrift* een typisch product was van een overgangperiode. De revolutionaire jaren zestig en zeventig waren wel zo'n beetje voorbij en de studenteninspraak was intussen alweer afgebrokkeld, zo niet afgebroken. De Sectieraad, waarin studenten evenveel zetels als 'de staf' bezetten, moest plaats gaan maken voor vakgroepbesturen (in ons geval: Nieuwe Geschiedenis vóór 1870) waarin we weliswaar gezellig mochten aanschuiven, maar waar nog maar nauwelijks sprake was van zeggenschap over het onderwijs en onderzoek. Er vielen nog werelden te winnen.

Voor inspraak bood de wet dus nog maar weinig ruimte, maar we besloten ons daar weinig van aan te trekken. Dan maar zelf de nodige initiatieven genomen. Eerst organiseerden we in april 1982 een Onderwijsdag, om vervolgens met tal van plannen te komen om de betrokkenheid van studenten bij de vakgroep te vergroten. Een activiteitencommissie, een studentenoverleg, voorstellen voor een geheel nieuwe opzet van werkcolleges en, ten slotte, een eigen vakgroepsperiodiek, *Vlugschrift*.

Maar, het was een overgangstijd. Van een confrontatie met de gevestigde orde was zeker geen sprake meer. Integendeel, veel activiteiten werden tezamen met staffleden opgezet. Ook was er veel aandacht voor contacten, uitwisseling en sociale activiteiten. Want zeggenschap over onderwijs en onderzoek was heel nuttig, maar het mocht ook best wel leuk zijn op de vakgroep.

Vlugschrift droeg alle sporen van deze overwegingen. Een 'gemengde' redactie, met namens de staf Hardy Beekelaar, rubrieken met informatie over het onderwijs en onderzoek van de vakgroep, veel aandacht voor sociale activiteiten en, want het bloed kroop toch waar het niet gaan kon, kritische bijdragen over het vakgroepbeleid. Leuk was dat tal van mensen, met zeer uiteenlopende ideeën en achtergronden meewerkten. Dat was zeker nieuw op de sectie Geschiedenis.

Nieuw was ook de aandacht voor de lay-out. Goede vormgeving en een prettige presentatie zouden de inhoud ten goede kunnen komen, zo dachten we: vandaag de dag een open deur, maar omstreeks 1980 zeer